

Η

ΑΡΧΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ (Α.Ε.Π.Π.)

1ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της την 25^η Σεπτεμβρίου 2018 με την εξής σύνθεση: Ειρήνη Αφοκάρδου- Πρόεδρος, Χρυσάνθη Ζαράρη-Εισηγήτρια και Ευαγγελία Μιχολίτση, Μέλη (αρ. 1/2018 Απόφαση Ολομέλειας Α.Ε.Π.Π. – Θέμα 4^ο).

Για να εξετάσει την, με ημερομηνία κατάθεσης στο διαδικτυακό τόπο του διαγωνισμού 16.08.2018, Προδικαστική Προσφυγή με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) – Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ)/832/16.08.2018 της Ένωσης προσώπων/υπό σύσταση .....(εφεξής προσφεύγων), με έδρα την....., οδός....., όπως εκπροσωπείται νόμιμα.

Κατά του Δήμου Ήλιδας (εφεξής αναθέτουσα αρχή), όπως εκπροσωπείται νόμιμα.

Με την προδικαστική προσφυγή ο προσφεύγων επιδιώκει: α) την ακύρωση άλλως μεταρρύθμιση της προσβαλλόμενης υπ' αριθμ.270/2018 απόφασης της οικονομικής επιτροπής του Δήμου Ήλιδας με θέμα «Έγκριση πρακτικού ΙΙ δημοπρασίας του έργου: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ Δ.Ε. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΔΑΣ» (αρ. μελέτης. 37/2016)» και κάθε συναφούς πράξης της αναθέτουσας αρχής, με σκοπό να γίνουν δεκτές οι παρασχεθείσες από 20-06-2018 εξηγήσεις του σχετικά με την αιτιολόγηση του προσφερθέντος με την προσφορά του ποσοστού έκπτωσης, β) την ακύρωση ανάδειξης του προσωρινού ανάδοχου του έργου, με προσφερθείσα μέση έκπτωση 61,24% και τελική δαπάνη για την εκτέλεσή του, το ποσό των 410.948,14 € συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α. (24%) και γ) την ανάδειξη του ίδιου ως προσωρινού αναδόχου του έργου, με προσφερθείσα μέση έκπτωση 75,72,% και τελική δαπάνη για την εκτέλεσή του, το ποσό των 207.513,43 € πλέον του Φ.Π.Α. (24%).

Η συζήτηση άρχισε αφού άκουσε την Εισηγήτρια Χρυσάνθη Γ. Ζαράρη

Αριθμός απόφασης: 854/2018

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά τον Νόμο

1.Επειδή για την άσκηση της κρινόμενης προσφυγής έχει καταβληθεί e-παραβόλο σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του ΠΔ 39/2017, ύψους 4.275,00 ευρώ [βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό 229370191958 1015 0095, εκτύπωση αυτόματης δέσμευσης e-παραβόλου από την σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Οικονομικών και απόδειξη πληρωμής της 16.08.2018 του εν λόγω παραβόλου από την ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ).

2.Επειδή η αναθέτουσα αρχή προκήρυξε ανοικτή ηλεκτρονική διαδικασία για την ανάθεση της σύμβασης για την εκτέλεση του έργου με τίτλο «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ Δ.Ε. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΔΑΣ» προϋπολογισμού 855.000,00 ευρώ προ ΦΠΑ και με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προφορά μόνο βάσει τιμής (χαμηλότερη τιμή).

3.Επειδή η διακήρυξη καταχωρήθηκε στο Κεντρικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ) με Α.Δ.Α.Μ. 18PROC002860926 2018-03-26, καθώς και στην διαδικτυακή πύλη του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ (Δημόσια Έργα), όπου έλαβε αύξοντα αριθμό ΕΣΗΔΗΣ 72797.

4.Επειδή, ο διαγωνισμός, ως εκ του αντικειμένου του, της προϋπολογισθείσας αξίας της σύμβασης και του χρόνου εκκίνησης της διαδικασίας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016.

5.Επειδή η υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή α) έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 361, στην παρ. 1 του άρθρου 4 του π.δ/τος 39/2017 και της με αρ. 117384/26.10.2017 (Β' 3821) ΚΥΑ καθόσον κατατέθηκε στις 16.08.2018 στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 362 του ν. 4412/2016 και την παρ. 3 του άρθρου 8 του π.δ/τος 39/2017 λαμβανομένου υπ' όψιν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στους προσφέροντες μέσω ΕΣΗΔΗΣ την 09.08.2018, β) ασκήθηκε με τη χρήση του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος Ι του πρ.δ 39/2017 σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 8 του π.δ/τος 39/2017 και είναι νομίμως υπογεγραμμένη από αμφότερα τα μέλη της Ένωσης, και γ) κοινοποιήθηκε στην ΑΕΠΠ στις 17-08-

Αριθμός απόφασης: 854/2018

2018 από την αναθέτουσα αρχή με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθ. 8 του ΠΔ 39/2017.

6.Επειδή ο προσφεύγων έχει άμεσο, προσωπικό και ενεστώσ έννομο συμφέρον για την άσκηση της υπό κρίση προδικαστικής προσφυγής ως προσφέρων του οποίου η προσφορά απορρίφθηκε και, εν προκειμένω, εάν δεν χωρούσε η απόρριψη της θα είχε ανακηρυχθεί προσωρινός ανάδοχος λόγω της κατάταξης του ως πρώτου σε σειράς μειοδοσίας στην επίμαχη διαδικασία ανάθεσης. Επομένως, η υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή ασκείται με προφανές έννομο συμφέρον.

7.Επειδή στις 17.08.2018, η αναθέτουσα αρχή προέβη σε κοινοποίηση της υπό εξέταση προσφυγής προς κάθε ενδιαφερόμενο τρίτο, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 365 του ν. 4412/2016, την παρ. 1 του άρθρου 9 του ΠΔ 39/2017.

8.Επειδή στις 24.08.2018 η αναθέτουσα αρχή με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου απέστειλε στην ΑΕΠΠ τις με αριθ. πρωτ. 19270/Δ4/3544 απόψεις της επί της υπό εξέταση προσφυγής σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθ. 365 παρ. 1 υποπαρ. β του Ν. 4412/2016 και 9 παρ. 1 περ. β του ΠΔ 39/2017.

9.Επειδή, σε συνέχεια των ανωτέρω, η προσφυγή νομίμως εισάγεται ενώπιον του 1^{ου} Κλιμακίου της ΑΕΠΠ σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 346, παρ. 1, 360, και 365 του ν. 4412/2016 και των άρθρων 3 παρ. 1 και 8 -13 του ΠΔ 39/2017.

10. Επειδή, ο προσφεύγων σε συνέχεια άσκησης της προσφυγής του απέστειλε στην ΑΕΠΠ το από 20.09.2018 Υπόμνημα το οποίο έλαβε τον αρ. πρωτ. εισ. 2097/21.09.2018, ωστόσο, αυτή καθ' εαυτή η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής εκ μέρους των θιγομένων προσώπων ικανοποιεί το δικαίωμα ακρόασής τους λόγω της ανάγκης ταχείας περατώσεως των διαφορών εκ διοικητικών συμβάσεων (βλ. ΣτΕ ΕΑ 620/2011, ΣτΕ Ασφ 554/2008, ΣτΕ 2381/2009, ΔΕΦΠΑτρ. 29/2016) αλλά και των αποκλειστικών προς τούτο εκ του νόμου τιθέμενων προθεσμιών. Επομένως, εφόσον ο εν λόγω οικονομικός φορέας είχε τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του ενώπιον της ΑΕΠΠ δια της προσφυγής του, το εκ μέρους του υποβληθέν Υπόμνημα προς την ΑΕΠΠ δεν λαμβάνεται υπόψη, καθόσον δεν προβλέπεται στο οικείο νομοθετικό (Ν. 4412/2016) και κανονιστικό πλαίσιο (ΠΔ 39/2017).

Αριθμός απόφασης: 854/2018

Βεβαίως, στην περίπτωση που ελλείπουν στοιχεία ή είναι οπωσδήποτε κρίσιμα για την υποστήριξη ή αντίκρουση της προσφυγής, ο εισηγητής δύναται να ζητεί από τα μέρη, να προσκομίσουν αυτά, γεγονός το οποίο δεν συντρέχει εν προκειμένω, όπως θα εκτεθεί στην παρούσα αναλυτικά.

11.Επειδή με την με αριθμ. 270/7.8.2018 Απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής της αναθέτουσας αρχής αποφασίσθηκε η απόρριψη της προσφοράς του προσφεύγοντος και η ανάδειξη προσωρινού αναδόχου κατόπιν έγκρισης του με Αρ. Π πρακτικού της αρμόδιας Επιτροπής Αξιολόγησης προσφορών.

12. Επειδή, ειδικότερα στο εγκριθέν με την προσβαλλόμενη πρακτικό αναφέρονται τα κάτωθι: *«Η Οικονομική Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη της: .....2. Τα συμπληρωματικά στοιχεία, που έχουν υποβληθεί από τους οικονομικούς φορείς για αιτιολόγηση των κριθέντων ως “ασυνήθιστων χαμηλών προσφορών” 3. Το άρθρο 88 παρ. 3 του Ν.4412/2016 «Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» όπου αναφέρεται ότι : [.. 3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 2. Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 18....] 4. Το άρθρο 88 του Ν.4412/2016 «Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» όπου αναφέρεται ότι :..... Το άρθρο 26 «Επιλογή των διαδικασιών (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» όπου αναφέρεται ότι : [...3. Μη κανονικές προσφορές θεωρούνται συγκεκριμένα: α) όσες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των εγγράφων της σύμβασης, 3 β) όσες παρελήφθησαν εκπρόθεσμα, γ) όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία αθέμιτης πρακτικής, όπως συμπαιγνίας ή διαφθοράς, δ) όσες κρίνονται από την αναθέτουσα αρχή ασυνήθιστα χαμηλές...]* 7. Το γεγονός ότι οι συνέπειες από μια «Ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά» μπορεί να είναι: - Εμπλοκή σε δικαστικές διαδικασίες -Απώλεια της δυνατότητας να επιλεγεί μια άλλη βιώσιμη προσφορά -Διατάραξη και νόθευση του υγιούς ανταγωνισμού και της επί ίσοις όροις συμμετοχής στους

Αριθμός απόφασης: 854/2018

διαγωνισμούς, με αλυσιδωτές συνέπειες στον κατασκευαστικό κλάδο -Χαμηλή επιτελεσματικότητα και επιδόσεις της σύμβασης (υποβάθμιση και μη επίτευξη ποιοτικών απαιτήσεων, περιορισμός των δαπανών για την ασφάλεια και υγεία καθώς και αυτών που απορρέουν από την εργατική νομοθεσία, μη εφαρμογή των αρχών και υποχρεώσεων για τη δέουσα περιβαλλοντική διαχείριση) - Πιθανολογούμενη οικονομική κατάρρευση από άσκηση μη βιώσιμης δραστηριότητας -Μεγάλες διεκδικήσεις και διαφορές κατά την υλοποίηση της σύμβασης -Αλλαγές του αντικειμένου της σύμβασης - Μετακύλιση των συνεπειών στην κατασκευαστική αλυσίδα (π.χ. εργολάβοι- προμηθευτές) και επηρεασμός και αυτών -Αυξημένο κόστος διαχείρισης μιας τέτοιας σύμβασης από την Αναθέτουσα Αρχή (ΑΑ) -Κόστος καθυστέρησης και πιθανής επαναδημοπράτησης του αντικειμένου -Απώλεια πόρων για λογαριασμό της Αναθέτουσας Αρχής (ΑΑ) -Διακινδύνευση στρατηγικού σχεδιασμού της Αναθέτουσας Αρχής (ΑΑ) 8. Το άρθρο 18 του Ν.4412/2016 « Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)».... Στη συνέχεια θέτω υπόψη σας το από 24/07/2018 πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού στο οποίο αναφέρονται τα εξής: «Στην Αμαλιάδα, την 24η του μηνός Ιουλίου 2018, ημέρα Τρίτη, στα γραφεία της Δ/σης Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Ήλιδας συνήλθαν σε συνεδρίαση, οι υπογράφωντες το παρόν :..... γ) την υπ' αρ. 188/2018 απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής Δήμου Ήλιδας με την οποία αποφάσισε για : ...2. Την ενεργοποίηση του άρθρου 88 Ν. 4412/2016 καλώντας τους οικονομικούς φορείς που έχουν προσφέρει μέση έκπτωση πάνω από 60,00% και συγκεκριμένα τους:..., μεταξύ των οποίων και ο προσφεύγων, να εξηγήσουν και να αιτιολογήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης. δ) Το υπ' αρ. πρωτ. 13038/Δ4/1934/12-6-2018) έγγραφο το οποίο απεστάλη με το από 12/6/2018 ηλεκτρονικό μήνυμα με θέμα "Αίτημα συμπληρωματικών πληροφοριών" μέσα από το μενού «Επικοινωνία» της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ, το οποίο απευθύνεται σε όλους τους ανωτέρω, ε) τα συμπληρωματικά στοιχεία, που είχαν υποβληθεί από τους οικονομικούς φορείς, μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ., διαπίστωσε ότι ....«ΠΙΝΑΚΑΣ Ι Στη συνέχεια η Επιτροπή Διαγωνισμού προχώρησε στον έλεγχο των συμπληρωματικών

Αριθμός απόφασης: 854/2018

στοιχείων που υποβλήθηκαν από οικονομικούς φορείς, για αιτιολόγηση των κριθέντων ως "ασυνήθιστων χαμηλών" προσφορών τους (Α.Χ.Π.). Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι συμπληρωματικά στοιχεία για αιτιολόγηση των κριθέντων ως "ασυνήθιστων χαμηλών προσφορών", κατέθεσαν εμπρόθεσμα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του ΕΣΗΔΗΣ τέσσερις (4) εκ των έξι (6) κληθέντων οικονομικών φορέων και συγκεκριμένα κατά σειρά μειοδοσίας, οι κάτωθι» : πρώτος ο προσφεύγων «όπου υπέβαλλε έκπτωση για τα ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΑ 78%, για τα ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ 75%, και Μέση Έκπτωση 75,72%.

Η Επιτροπή διαγωνισμού προχώρησε στην αξιολόγηση των στοιχείων που υποβλήθηκαν από τους οικονομικούς φορείς για αιτιολόγηση των κριθέντων ως "ασυνήθιστων χαμηλών προσφορών" και διαπίστωσε τα παρακάτω: 1. ....Υπέβαλλε αιτιολόγηση στην οποία εμπεριέχεται πίνακας προϋπολογισμού, όπου αναγράφονται οι τιμές μονάδος ανά εργασία, οι οποίες επικαλείται ότι βασίζονται σε προσφορές για το έργο, τις οποίες όμως δεν υπέβαλλε συνημμένα και άρα δεν ήταν δυνατόν να ταυτοποιηθούν και να ελεγχθούν. Παρατηρήσεις : Το κόστος των εργασιών που αναφέρονται στον πίνακα που υποβλήθηκε από τον οικονομικό φορέα, ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96€. Το κόστος αυτό αφορά στην εκτέλεση των εργασιών, όπως αυτές έχουν προμετρηθεί και εμφανίζονται στον προϋπολογισμό του έργου. Η Επιτροπή Διαγωνισμού διαπίστωσε ότι το ποσό αυτό είναι μεγαλύτερο από το ποσό των 180.477,25€ που αποτελεί την προσφορά του αναδόχου προ της δαπάνης απροβλέπτων, για την εκτέλεση του έργου. Σημειώνεται ότι για απορρόφηση της δαπάνης των απροβλέπτων, απαιτείται η εκτέλεση πρόσθετων εργασιών στο έργο ήτοι και πρόσθετων περαιτέρω εξόδων. Επιπροσθέτως αναφέρει ότι η προσφορά του ανέρχεται στο ποσό των 215.851,58€ προ ΦΠΑ, ενώ το αληθές είναι ότι η προσφορά του ανέρχεται στο ποσό των 207.629,41€ προ ΦΠΑ, όπως άλλωστε εμφανίζεται και στην οικονομική προσφορά του. Περαιτέρω : Δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα όλες οι εργασίες του προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα δεν περιλαμβάνονται οκτώ εργασίες αρχικού προϋπολογισμού 3.211,50€ που σύμφωνα με την οικονομική προσφορά του για την κατηγορία που ανήκουν, θα κοστίσουν $3.211,50 - 3.211,50 \times 78\% = 706,53\text{€}$. Επιπροσθέτως το ποσό αυτό που δεν αποτελεί το πραγματικό κόστος, καθόσον πολλές τιμές που αναφέρονται στην

Αριθμός απόφασης: 854/2018

αιτιολόγηση ως πραγματικό κόστος, είναι πολύ μεγαλύτερες από αυτές που προκύπτουν με βάση το προσφερόμενο ποσοστό έκπτωσης (όπως το σκυρόδεμα C12/15 με τιμή αιτιολόγησης 50,00€/μ³ αλλά τιμή μετά το προσφερόμενο ποσοστό έκπτωσης 100,00€ - 100,00X78% = 22,00€). Αναφέρει ότι για το εργατικό δυναμικό, η δαπάνη αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών ανέρχεται στο ποσό των 5.000€ χωρίς να αναφέρει, ούτε τον αριθμό, ούτε τις ειδικότητες του εργατοτεχνικού προσωπικού που θα απαιτηθεί για την ολοκλήρωση του έργου, ούτε το χρονικό διάστημα απασχόλησής του, ή να προσκομίζει οργανόγραμμα και χρονοδιάγραμμα. Η αιτιολόγηση αναφέρει ότι η προσφορά του στηρίζεται στην συλλογική σύμβαση εργασίας από την οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων, καθώς και οι ασφαλιστικές εισφορές τους. Η Επιτροπή Διαγωνισμού βάσει πινάκων του ΙΚΑ (εγκύκλιος 52/2002), υπολόγισε ότι η ελάχιστη δαπάνη για ασφαλιστικές εισφορές που βαραίνουν τον υπόψη οικονομικό φορέα βάσει των τιμών που περιλαμβάνει η προσφορά του, ανέρχεται στο ποσό των 4.000€ περίπου και η δαπάνη για τις αμοιβές του εργατοτεχνικού προσωπικού εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο ποσό 150X40€ (μέσο όρο) = 6.000€. Οι κρατήσεις που θα βαρύνουν τον ανάδοχο ανέρχονται σε ποσοστό 0,72% (ΕΑΑΔΗΣΥ, ΑΕΠΠ, ΤΕΕ) της προσφοράς του, ήτοι ποσό 1.494,93€, ενώ στην αιτιολόγηση αναφέρεται 1.259,00€, χωρίς να υπολογίζεται ο προκαταβλητέος φόρος που θα παρακρατηθεί κατά την πληρωμή εκάστου λογαριασμού (3%), ήτοι συνολικό ποσό 6. 228,88 €. Με δεδομένο ότι το κόστος των εργασιών που αναφέρονται στο πίνακα που υποβλήθηκε από τον οικονομικό φορέα, ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96€, η δαπάνη του έργου βάσει των ανωτέρω διαπιστωθέντων από την Επιτροπή Διαγωνισμού ανέρχεται στο ποσό των (188.692,96€ + 706,53€ + 4.000€ + 6.000€ + 1.494,93€ + 6. 228,88 €) = 207.123,30€ Σημειώνεται ότι στην αιτιολόγηση δεν αναφέρονται έξοδα, όπως εφημερίδες (εκτιμώμενο κόστος 900€), έκδοσης εγγυητικών επιστολών, εργαστηριακών δοκιμών, το αναλογούν κόστος της λειτουργίας της επιχείρησης, μετακινήσεις επί τόπου του έργου, έξοδα για υλικά, ξυλοτύπους, χρήση αντλίας στη σκυροδέτηση και ότι άλλο απαιτείται για την κατασκευή του έργου κλπ που δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν από την Επιτροπή Διαγωνισμού και δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα δαπανών εργασιών που έχει κατατεθεί. Λόγω των ανωτέρω, η επιτροπή διαγωνισμού εκτιμά ότι η

Αριθμός απόφασης: 854/2018

αιτιολόγηση που υποβλήθηκε είναι μη τεκμηριωμένη, ελλιπής και με υπολογιστικά σφάλματα, καθόσον δεν έχουν υπολογισθεί ορθά και πλήρως, από τον προσφέροντα όλα τα πραγματικά έξοδά του, υποβλήθηκαν γενικά και μη λεπτομερή στοιχεία για την εκτέλεση του έργου, χωρίς να υποβληθεί οργανόγραμμα και χρονοδιάγραμμα (από τα οποία θα προέκυπταν δεδομένα για το εργατοτεχνικό προσωπικό). [...] Κατόπιν των ανωτέρω η Επιτροπή Διαγωνισμού, εισηγείται Α. ....Β. την απόρριψη των προσφορών των οικονομικών φορέων κατέθεσαν αιτιολογήσεις που κρίθηκαν μη ικανοποιητικές, ήτοι:....» μεταξύ των οποίων και του προσφεύγοντος.

13.Επειδή, εν προκειμένω, με την υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή ο προσφεύγων επικαλούμενος κατ' αρχήν τις διατάξεις του άρθρου 88 του ν. 4412/2016 ισχυρίζεται ότι «η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται σε περίπτωση που ζητήσει την παροχής πληροφοριών από τον υποψήφιο ανάδοχο, για την αιτιολόγηση προσφοράς που κρίνεται ως ασυνήθιστα χαμηλή, να αξιολογεί τις παρεχόμενες από προσφέροντα εξηγήσεις σε συνεννόηση με αυτόν. Πλην όμως στην επίδικη περίπτωση η αναθέτουσα αρχή, ενεργώντας μη νόμιμα και κατά παράβαση των ανωτέρω οριζομένων, προέβη σε εσφαλμένη αξιολόγηση των εμπροθέσμως παρασχεθεισών από μέρος μας εξηγήσεων, χωρίς να βρίσκεται σε οποιαδήποτε συνεννόηση με την κοινοπραξία μας. Σημειώνεται δε ότι ενώ με την από 20-06-2018 αιτιολόγηση της προσφοράς μας, ζητούσαμε ρητώς να παραστήσουμε κατά την αξιολόγηση παρασχεθεισών πληροφοριών προκειμένου να προσκομίσουμε ενώπιον της οικονομικής επιτροπής τα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων βασιζόταν η προσφορά μας και κυρίως τις προσφορές των προμηθευτών μας, με βάση τις οποίες συντάχθηκε η οικονομική προσφορά μας, η αναθέτουσα αρχή κατά παράβαση των οριζομένων στο άρθρο 88, ουδέποτε μας κάλεσε προκειμένου να προσκομίσουμε τα αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία αποδεικνύονται τα οικονομικά στοιχεία της προσφοράς μας, ούτε μας κάλεσε να παρασταθούμε και να εκθέσουμε τις απόψεις μας κατά την συνεδρίαση της στην οποία αξιολογήθηκε η προσφορά μας. Κατά συνέπεια, η επίδικη αξιολόγηση της προσφοράς, έγινε κατά παράβαση των οριζομένων στο άρθρο 88 και κατά συνέπεια αυτή είναι μη νόμιμη. Επιπροσθέτως διότι σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 88 η αναθέτουσα αρχή δύναται να απορρίψει μια προσφορά ως ασυνήθιστα χαμηλή, για 3 και μόνο περιοριστικά

Αριθμός απόφασης: 854/2018

αναφερόμενους λόγους και συγκεκριμένα: 1) εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 2, 2) εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 18 και 3). Εάν η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτό τον λόγο, μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας, την οποία ορίζει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Στην επίδικη περίπτωση, όπως σαφώς προκύπτει και από την προσβαλλόμενη απόφαση, η οικονομική επιτροπή της αναθέτουσας αρχής, προέβη μη νόμιμα στην απόρριψη της προσφοράς μας, επικαλούμενη στην αιτιολογία της απόφασης της, λόγους διάφορους σε σχέση με τους περιοριστικώς αναφερόμενους στον νόμο λόγους απόρριψης μιας προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής» όπου ο προσφεύγων επικαλείται την αιτιολογία της προσβαλλομένης για την απόρριψη της προσφοράς του. «Από την ανωτέρω αιτιολόγηση της απόρριψης της προσφοράς μας και των παρασχεθέντων από μέρους μας εξηγήσεων, προκύπτει τα ακόλουθα: 1. Ότι η Αναθέτουσα αρχή δεν επικαλείται ισχυρισμό περί μη εξήγησης κατά τρόπο ικανοποιητικό του φερόμενου ως χαμηλού επιπέδου της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, αφού δεν κάνει καμία αναφορά στα κριτήρια της παραγράφου 2 του άρθρου 88, ως ο νόμος ορίζει, 2. Δεν επικαλείται μη συμμόρφωση μας, με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 18, δηλαδή περί μη συμμόρφωσης μας με τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας και 3) Δεν επικαλείται χορήγηση κρατικής ενίσχυσης στην κοινοπραξία μας. Κατά συνέπεια δεν υφίσταται νόμιμος λόγος απόρριψης της προσφοράς μας, ως ασυνήθιστα χαμηλής. Αντιθέτως η προσβαλλόμενη πράξη, επικαλείται, ως λόγο απόρριψης της προσφοράς μας ως ασυνήθιστα χαμηλής ότι δήθεν αυτή είναι «μη τεκμηριωμένη, ελλιπής και με υπολογιστικά σφάλματα, καθόσον δεν έχουν υπολογισθεί ορθά και πλήρως, από τον προσφέροντα όλα τα πραγματικά έξοδά του, υποβλήθηκαν γενικά και μη

Αριθμός απόφασης: 854/2018

λεπτομερή στοιχεία για την εκτέλεση του έργου, χωρίς να υποβληθεί οργανόγραμμα και χρονοδιάγραμμα (από τα οποία θα προέκυπταν δεδομένα για το εργατοτεχνικό προσωπικό).» Η ανωτέρω όμως αιτιολόγηση δεν αποτελεί νόμιμο λόγο απόρριψης μιας προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής και κατά συνέπεια η προσβαλλόμενη πράξη, θα πρέπει να ακυρωθεί, άλλως να μεταρρυθμιστεί, από την επιτροπή σας κατά το μέρος που αυτή απορρίπτει την προσφορά μας με την συγκεκριμένη αιτιολογία. 2. Διότι ενεργώντας μη νόμιμα και παντελώς αβάσιμα, η οικονομική επιτροπή της αναθέτουσας αρχής, αξιολόγησε ως κάτωθι την προσφορά της κοινοπραξίας μας....., και συγκεκριμένα: α) Εσφαλμένα η οικονομική επιτροπή έκρινε ότι στην αιτιολόγηση που υπέβαλλε η κοινοπραξία μας, αναγράφονται οι τιμές μονάδος ανά εργασία, οι οποίες βασίζονται σε προσφορές για το έργο, τις οποίες όμως δεν υποβάλλαμε συνημμένα και ότι δήθεν εκ του λόγου αυτού, οι προσφορές δεν ήταν δυνατόν να ταυτοποιηθούν και να ελεγχθούν. Ο συγκεκριμένος ισχυρισμός είναι μη νόμιμος, καθώς η μη προσκόμιση των προσφορών, έγινε κατόπιν ρητής οδηγίας της .....κ....., η οποία μας ζήτησε την μη προσκόμιση των προσφορών των προμηθευτών κατά το στάδιο της παροχής των εξηγήσεων. Για τον λόγο αυτό αιτηθήκαμε ρητώς με τις από 20-06-2018 παρεχόμενες εξηγήσεις μας, να παραστούμε κατά την αξιολόγηση παρασχεθεισών πληροφοριών, προκειμένου να προσκομίσουμε ενώπιον της οικονομικής επιτροπής τα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων βασιζόταν η προσφορά μας και κυρίως τις προσφορές των προμηθευτών μας, με βάση τις οποίες συντάχθηκε η οικονομική προσφορά μας. Πλην όμως η οικονομική επιτροπή της αναθέτουσας αρχής, αφενός μεν ενεργώντας μη νόμιμα αγνόησε παντελώς το ανωτέρω αίτημα μας, ως αναλυτικά αναφέρεται και στον 1ο λόγο της προσφυγής μας, και αφετέρου ενεργώντας προδήλως καταχρηστικά, επικαλείται ως λόγο απόρριψης της προσφοράς μας, την μη προσκόμιση των προσφορών που αποδεικνύουν την αιτιολόγηση του κόστους της, παρά το γεγονός ότι αυτή οφείλεται σε δική της οδηγία και σύσταση προς την οποία και συμμορφωθήκαμε. β) Εσφαλμένα κρίνοντας η προσβαλλόμενη πράξη, έκρινε ότι το κόστος των εργασιών που αναφέρονται στον πίνακα που υποβλήθηκε από την κοινοπραξία μας, ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96€ και ότι το κόστος αυτό είναι μεγαλύτερο από το ποσό των 180.477,25€ που αποτελεί την προσφορά του αναδόχου προ της δαπάνης απροβλέπτων, για την εκτέλεση

Αριθμός απόφασης: 854/2018

του έργου, καθώς και ότι για απορρόφηση της δαπάνης των απροβλέπτων, απαιτείται η εκτέλεση πρόσθετων εργασιών στο έργο ήτοι και πρόσθετων περαιτέρω εξόδων. Αντιθέτως αν η προσβαλλόμενη έκρινε ορθά, θα έπρεπε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το κόστος δαπάνης του έργου, κατά το μέρος που αφορά καθαρισμούς ρεμάτων ή χειμάρρων με χρήση μηχανικού εξοπλισμού, σε ότι αφορά την κοινοπραξία μας, παραμένει αμετάβλητο, ακόμα και στην περίπτωση ύπαρξης απρόβλεπτων δαπανών, καθώς η κοινοπραξία μας, σύμφωνα με την από 19/06/2018 Προσφορά της ατομικής επιχείρησης του κ....., το κόστος καθαρισμού συμφωνήθηκε το ποσό των 29.610,00 ευρώ, ακόμα και αν απαιτηθεί η εκτέλεση πρόσθετων εργασιών, δεν θα υπερβεί το ποσό των 30.000,00 ευρώ για την κοινοπραξία μας. Σε κάθε άλλωστε περίπτωση και σε ότι αφορά το κόστος του έργου, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι προμετρήσεις του προϋπολογισμού που συνοδεύουν την διακήρυξη του έργου, είναι προδήλως εσφαλμένες και συγκεκριμένα προδήλως υπερδιογκωμένες. Ειδικότερα στον προϋπολογισμό του έργου που συνοδεύει την διακήρυξη και συγκεκριμένα στην ομάδα Β που αφορά σκυροδέματα – τεχνικά έργα, στο σκυρόδεμα C20/25, εσφαλμένα η ποσότητα είχε αναγράφει ως 377 m³ αντί του ορθού 85 m³, με αποτέλεσμα η συνολική δαπάνη να ανέρχεται σε 11.305,00 ευρώ και όχι σε 50.141,00 ευρώ. Επιπρόσθετα, η ποσότητα του σιδήρου οπλισμού (ομάδα Β σκυροδέματα – τεχνικά) εσφαλμένα αναγράφεται ως 33.022,00 m³ αντί του ορθού 4.901,63 m³, με αποτέλεσμα η συνολική δαπάνη να ανέρχεται σε 5.636,87 ευρώ, αντί του εσφαλμένα αναγραφόμενου ως 34.525,30 ευρώ, όπως σαφώς προκύπτει από τα σχέδια και τις προμετρήσεις της μελέτης το έργου, όπως αυτά αναρτήθηκαν στο ΕΣΗΔΗΣ. Με τα δεδομένα αυτά και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η προσφορά μας έχει λάβει υπόψη της τις ανωτέρω προδήλως εσφαλμένες τιμές που αναφέρονται στην διακήρυξη, είναι προφανές ότι το αληθές κόστος εκτέλεσης των εργασιών είναι σημαντικά μικρότερο, ακόμα και σε σχέση με τα αναγραφόμενα στην προσφορά μας, κατά 67.724,43 Ευρώ (50.141,00 - 11.305,00 = 38.836,00 και 34.525,30 - 5.636,87 = 28.888,43) γ) Εσφαλμένα η οικονομική επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα όλες οι εργασίες του προϋπολογισμού και συγκεκριμένα ότι δεν περιλαμβάνονται οκτώ εργασίες αρχικού προϋπολογισμού 3.211,50€ που σύμφωνα με την οικονομική προσφορά μας για την κατηγορία που ανήκουν,

Αριθμός απόφασης: 854/2018

θα κοστίσουν $3.211,50 - 3.211,50 \times 78\% = 706,53\text{€}$. Ο συγκεκριμένος ισχυρισμός είναι παντελώς αβάσιμος, καθώς το κόστος των εν λόγω εργασιών είναι κυριολεκτικά αμελητέο, μόλις 706,53 ευρώ και επομένως αυτό δεν επηρεάζει ουσιωδώς το κόστος δαπάνης του έργου. Ακόμα παντελώς αβάσιμα, ισχυρίζεται η οικονομική επιτροπή ότι το ποσό αυτό δεν αποτελεί το πραγματικό κόστος, καθόσον πολλές τιμές που αναφέρονται στην αιτιολόγηση ως πραγματικό κόστος, είναι πολύ μεγαλύτερες από αυτές που προκύπτουν με βάση το προσφερόμενο ποσοστό έκπτωσης (όπως το σκυρόδεμα C12/15 με τιμή αιτιολόγησης 50,00€/μ³ αλλά τιμή μετά το προσφερόμενο ποσοστό έκπτωσης 100,00€ - 100,00×78% = 22,00€), καθώς για όλα τα υλικά και ειδικότερα για το σκυρόδεμα C12/15 στο οποίο γίνεται ονομαστική αναφορά, υπάρχουν προσφορές που αποδεικνύουν ότι η αναγραφόμενη στον πίνακα τιμή μονάδας (ειδικώς για το σκυρόδεμα C12/15 50 ευρώ) είναι αληθής, γεγονός που ευχερώς θα είχε διαπιστώσει η επιτροπή, αν ενεργώντας σύννομα, μας είχε καλέσει ώστε να προσκομίσουμε τις εν λόγω προσφορές, ως και ανωτέρω αναλυτικά αναφέρθηκε. δ) Εσφαλμένα και παντελώς αβάσιμα και μη νόμιμα η προσβαλλόμενη απόφαση, αμφισβητεί τους ισχυρισμούς μας ως προς το ύψος της δαπάνης αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών, την οποία προϋπολογίζουμε στο ποσό των 5.000€ περίπου, επικαλούμενη την μη αναφορά του αριθμού και των ειδικοτήτων του εργατοτεχνικού προσωπικού που θα απαιτηθεί για την ολοκλήρωση του έργου και το χρονικό διάστημα απασχόλησής του, καθώς και την μη προσκόμιση οργανογράμματος και χρονοδιαγράμματος. Ο συγκεκριμένος ισχυρισμός είναι μη νόμιμος καθώς, τα ανωτέρω στοιχεία δεν ζητήθηκαν από την οικονομική επιτροπή με την υπ' αριθμ 188/2018 απόφαση της, με την οποία μας καλούσε αορίστως να εξηγήσουμε και να αιτιολογήσουμε την τιμή ή το κόστος που προτείνουμε στην προσφορά μας, κάτι το οποίο και πράξαμε, χωρίς να αιτηθεί την προσκόμιση των συγκεκριμένων στοιχείων που όψιμα αναφέρει με την προσβαλλόμενη απόφαση, προκειμένου να δικαιολογήσει την απόρριψη της προσφοράς μας. Επιπρόσθετα, εσφαλμένα η προσβαλλόμενη απόφαση ισχυρίζεται ότι βάσει πινάκων του ΙΚΑ (εγκύκλιος 52/2002), υπολόγισε ότι η ελάχιστη δαπάνη για ασφαλιστικές εισφορές που βαραίνουν την κοινοπραξία μας, ανέρχεται στο ποσό των 4.000€ περίπου και ότι η δαπάνη για τις αμοιβές του εργατοτεχνικού προσωπικού εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο ποσό 150 Χ40€ (μέσο όρο) =

Αριθμός απόφασης: 854/2018

6.000€. Αντιθέτως, αν η προσβαλλόμενη απόφαση έκρινε ορθά, θα έπρεπε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η δαπάνη ενσήμων ΙΚΑ, ανέρχεται σε 2.948 ευρώ, όπως αποδεικνύεται από τον πίνακα υπολογισμού εργατικής δαπάνης που προσκομίζουμε και επικαλούμαστε και ότι επομένως το συνολικό κόστος της δαπάνης αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών, ανέρχεται σε 5.306,04 ευρώ (2948 X 1,80), δηλαδή όσο περίπου προϋπολογίζεται με τις εξηγήσεις μας. ε) Εσφαλμένα η προσβαλλόμενη απόφαση, κρίνει ότι οι κρατήσεις που θα βαρύνουν την κοινοπραξία μας ανέρχονται σε ποσοστό 0,72% (ΕΑΑΔΗΣΥ, ΑΕΠΠ, ΤΕΕ) της προσφοράς μας, ήτοι ποσό 1.494,93€, ενώ στην αιτιολόγηση αναφέρεται 1.259,00€, χωρίς να υπολογίζεται ο προκαταβλητέος φόρος που θα παρακρατηθεί κατά την πληρωμή εκάστου λογαριασμού (3%), ήτοι συνολικό ποσό 6.228,88 €. Αντίθετα, αν η προσβαλλόμενη απόφαση έκρινε ορθά, θα έπρεπε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το σύνολο των κρατήσεων και των εξόδων που βαρύνουν την κοινοπραξία μας για την εκτέλεση του έργου, ανέρχεται στο συνολικό ποσό των 1.283,98 €, και αναλύεται ως κάτωθι: ΕΑΑΔΗΣΥ $207.513,43 \times 0,6\% = 124,51$ €, ΤΕΕ $207.513,43 \times 0,6\% = 124,51$. ΑΕΠΠ $207.513,43 \times 0,6\% = 124,51$, ΧΑΡΤΟΣΗΜΟ=10,46, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ =900,00€. στ). Εσφαλμένα η προσβαλλόμενη απόφαση έκρινε ότι στην αιτιολόγηση δεν αναφέρονται έξοδα, όπως εφημερίδες (εκτιμώμενο κόστος 900€), καθώς το κόστος αυτό συμπεριλαμβάνεται στο ποσό των γενικών εξόδων που αναγράφεται στην προσφορά μας, συνολικού ποσού 1.259,00 ευρώ. Ακόμα παντελώς εσφαλμένα και προδήλως καταχρηστικά η οικονομική επιτροπή ισχυρίζεται ότι δήθεν δεν περιλαμβάνονται τα έξοδα έκδοσης εγγυητικών επιστολών, εργαστηριακών δοκιμών, το αναλογούν κόστος της λειτουργίας της επιχείρησης, μετακινήσεις επί τόπου του έργου, έξοδα για υλικά, ξυλοτύπους, χρήση αντλίας στη σκυροδέτηση και ότι άλλο απαιτείται για την κατασκευή του έργου κλπ, καθώς και κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, πρόκειται για παντελώς επουσιώδεις δαπάνες που ουδόλως επηρεάζουν το κόστος κατασκευής του έργου. Κατά συνέπεια των ανωτέρω και γενόμενου δεκτού του συγκεκριμένου λόγου, θα πρέπει να ακυρωθεί άλλως να μεταρρυθμιστεί η προσβαλλόμενη πράξη».

14. Επειδή με το έγγραφο απόψεων της, η αναθέτουσα αρχή αναφέρει τα εξής: «Με την υπ' αρ. 270 /2018 απόφαση Οικονομικής Επιτροπής Δήμου Ήλιδας απερρίφθη προσφορά του οικονομικού φορέα .....για την εκτέλεση

Αριθμός απόφασης: 854/2018

έργου με τίτλο ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ Δ.Ε. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΔΑΣ, καθόσον η αιτιολόγηση της "ασυνήθιστα χαμηλής" προσφοράς, που κατατέθηκε από τον οικονομικό φορέα, κρίθηκε ως μη ικανοποιητική. Συγκεκριμένα, με την 188/2018 απόφαση Οικονομικής Επιτροπής Δήμου Ήλιδας με θέμα «Έγκριση πρακτικού δημοπρασίας του έργου: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ Δ.Ε. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΔΑΣ» (αρ. μελέτης. 37/2016)» είχε αποφασιστεί η ενεργοποίηση του άρθρου 88 Ν. 4412/2016 καλώντας τους οικονομικούς φορείς που είχαν προσφέρει μέση έκπτωση πάνω από 60,00% για την εκτέλεση του έργου, (ήτοι έξι οικονομικοί φορείς) για να εξηγήσουν και να αιτιολογήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης. Οι οικονομικοί φορείς κλήθηκαν με το υπ' αρ. πρωτ. 13038/Δ4/1934/12-6-2018 έγγραφο το οποίο απεστάλη με το από 12/6/2018 ηλεκτρονικό μήνυμα με θέμα "Αίτημα συμπληρωματικών πληροφοριών" μέσα από το μενού «Επικοινωνία» της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ.

Η οικονομική προσφορά του υπόψη οικονομικού φορέα Κ/Ξ..., για την εκτέλεση έργου είναι η κάτωθι: Α/Α ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΑ -ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ Μέση Έκπτωση

1 ....78% 75% 75,72%

Ο προσφεύγων, σε απάντηση της ανωτέρω πρόσκλησης κατέθεσε το από 20-6-2018 αναρτηθέν στο ΕΣΗΔΗΣ έγγραφο εξηγήσεών του (χωρίς επιπλέον συνημμένα) στο οποίο ανέφερε επί λέξει τα εξής :

[Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 188/2018 απόφαση της οικονομικής επιτροπής του Δήμου Ήλιδας η αιτιολόγηση που σας υποβάλω στηρίζεται : α) στην συλλογική σύμβαση εργασίας από την οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων καθώς και οι ασφαλιστικές εισφορές τους, β) στο ότι στην επιχείρησή μου δεν χορηγείται καμία κρατική ενίσχυση και γ) στα οικονομικά στοιχεία της κατασκευής του έργου τα οποία αναλύονται παρακάτω και βασίζονται σε προσφορές για τα υλικά και την εκμίσθωση μηχανημάτων που πρόκειται να χρησιμοποιήσω για την εκτέλεση του έργου: Α/ Α Είδος εργασίας α/α Τιμολογίου Μονάδα Ποσότητα Τιμή Μονάδας Δαπάνη ΣΥΝΟΛΟ ΟΜΑΔΑ Α: ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΑ 1 Εργασία διαμορφωτήρα γαιών Α-1Ν2 ΗΜΕ Ρ

Αριθμός απόφασης: 854/2018

100,00 180,00 18.000,00 2 Γενικές εκσκαφές σε Γ-Η Α2 m3 100,00 0,80 80,00
3 Καθαίρεση σκυροδέματος Α-12 m3 55,00 10,00 550,00 4 Δάνεια επίλεκτων
υλικών Α-18.2.N m3 12.900,00 5,00 64.500,00 5 Προμήθεια κοκκώδους
υλικού Α-19 m3 20,00 6,00 120,00 6 Κατασκευή επιχωμάτων Α-20 N m3
12.900,00 0,30 3.870,00 7 Καθαρισμοί ρεμάτων ή χειμάρρων με χρήση
μηχανικού εξοπλισμού 4.02.03. N m 19.740,00 1,50 29.610,00 116730,00
ΟΜΑΔΑ Β: ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ 8 Εκσκαφές θεμελίων τεχνικών
έργων Β-1 m3 280,00 1,00 280,00 9 Σκυρόδεμα C8/10 Β.29.1.1 m3 100,00
47,00 4.700,00 10 Σκυρόδεμα C12/15 Β.29.2.2 N m3 285,00 50,00 14.250,00
11 Σκυρόδεμα C16/20 Β-29.3.2 m3 40,00 52,00 2.080,00 12 Σκυρόδεμα
C20/25 Β-29.4.1 m3 15,00 54,00 810,00 13 Σκυρόδεμα C20/25 Β-29.4.2 m3
377,00 54,00 20.358,00 14 Σιδηρός οπλισμός Β-30.2 Kgr 30.022,00 0,68
20.414,96 15 Συρματόπλεγμα και σύρματα συρματοκιβωτίων με απλό
γαλβάνισμα Β.65.1.2 kgr 1.250,00 1,32 1.650,00 16 Πλήρωση φατνών Β-65.3
m3 150,00 6,00 900,00 17 Κιγκλιδώματα Γεφυρών Ε-4.3.N m 12,00 50,00
600,00 18 Τσιμεντοσωλήνες Φ.1400 12.01.01.09 m 15,00 148,00 2.220,00 19
Τσιμεντοσωλήνες Φ.1800 12.01.01.11 m 20,00 185,00 3.700,00 71962,96
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΔΑΠΑΝΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 188.692,96. Η δαπάνη των
εργασιών που είναι σύμφωνα με τις ποσότητες του προϋπολογισμού για το
προαναφερόμενο έργο ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96 €.

3. Για το εργατικό δυναμικό η δαπάνη αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών
ανέρχεται στο ποσό των 5.000,00 €. Η δαπάνη διάφορων κρατήσεων
ανέρχεται στο ποσό των 1.259,00 €. Άρα το σύνολο της δαπάνης του έργου
ανέρχεται στο ποσό των 194.951,96 € το οποίο είναι μικρότερο του ποσού των
215.851,58 € που είναι το ποσό της οικονομικής προσφοράς μου
προσθέτοντας και το παρακρατηθέντα φόρο 3% (194.951,96 < 215.851,58).
Ζητώ να παραστώ κατά την αξιολόγηση των παραπάνω πληροφοριών
προκειμένου να σας προσκομίσω τα ανάλογα αποδεικτικά στοιχεία.]

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, με την υπ' αρ. 270 /2018 απόφαση Οικονομικής
Επιτροπής Δήμου Ήλιδας κρίθηκε ως μη ικανοποιητική η αιτιολόγηση και
απερρίφθη η προσφορά του οικονομικού φορέα. Για τη λήψη της απόφασης
αυτής η Οικονομική Επιτροπή, εκτός άλλων, έλαβε υπόψη της τα παρακάτω:

1. Το άρθρο 88 παρ. 1,2,3 του Ν.4412/2016 «Ασυνήθιστα χαμηλές
προσφορές (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)».....

Αριθμός απόφασης: 854/2018

2. Το από 24 / 7 / 2018 Πρακτικό ΙΙ της Επιτροπής Διαγωνισμού, στο οποίο για την αιτιολόγηση του υπόψη οικονομικού φορέα, αναγράφεται ...

Όσον αφορά στα αναγραφόμενα στην από 16/8/2018 Προσφυγή ενώπιον της Α.Ε.Π.Π. επισημαίνονται τα παρακάτω: Η κρινόμενη προσφυγή είναι, αυταποδείκτως αβάσιμη και απορριπτή, γεγονός που προκύπτει από το σώμα της υποβληθείσας αιτιολόγησης, σε συνδυασμό με την οικονομική προσφορά της προσφεύγουσας.

– Ειδικότερα, από την αιτιολόγηση που υπέβαλε η προσφεύγουσα κοινοπραξία, και ανεξαρτήτως των ελλείψεων, ασαφειών κλπ που την χαρακτηρίζουν, προκύπτει το εξής αδιαμφισβήτητο δεδομένο: Η ίδια παραδέχεται ότι για την εκτέλεση των προβλεπομένων εργασιών απαιτούνται, τουλάχιστον, 188.692,96 ευρώ, ενώ, σύμφωνα με την οικονομική της προσφορά, για την εκτέλεση των εργασιών αυτών θα της καταβληθούν 180.477,25 ευρώ.

Συνεπώς, συνομολογείται, ότι οι εργασίες που αναφέρονται στην υποβληθείσα αιτιολόγηση θα εκτελεσθούν με ζημία 8.215,71 ευρώ. Αυτό και μόνο το γεγονός αποτελεί επαρκέστατη αιτιολογική βάση για την απόρριψη της υποβληθείσας αιτιολόγησης, σύμφωνα με την διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 88 του Ν 4412/2016. – Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την ανωτέρω διαπίστωση. Αντιτείνει απλώς, ότι στην υποθετική περίπτωση αναλώσεως του κονδυλίου των απροβλέπτων δαπανών, το κατασκευαστικό της κόστος, δεν θα επιβαρυνθεί περαιτέρω, διότι, όπως αναποδείκτως ισχυρίζεται, για μέρος των εργασιών και δη γι' αυτές που αφορούν καθαρισμούς ρεμάτων ή χειμάρρων με χρήση μηχανολογικού εξοπλισμού, έχει συμφωνήσει κατ' αποκοπή τίμημα. – Ακόμα και αν, ο εν λόγω ισχυρισμός, ο οποίος ερείδεται σε προσφορά η οποία ούτε προσκομίσθηκε επικαίρως στην αναθέτουσα αρχή, αλλά ούτε και επισυνάπτεται στην κρινόμενη προσφυγή υποτεθεί αληθής, ουδόλως αναιρεί το προαναφερόμενο, προφανές και αδιαμφισβήτητο, συμπέρασμα, για δύο, κυρίως, λόγους: α) Όπως προκύπτει από την διάταξη του άρθρου 155 παρ 3 περ α' του Ν 4412/2016, η ανάλωση του κονδυλίου των απροβλέπτων εξαρτάται από την μέλλουσα και αβέβαιη συνδρομή συγκεκριμένων προϋποθέσεων («εφαρμογή νέων κανονισμών ή κανόνων που καθιερώθηκαν ως υποχρεωτικοί μετά την

Αριθμός απόφασης: 854/2018

ανάθεση του έργου, καθώς και από προφανείς 6 παραλείψεις ή σφάλματα της προμέτρησης της μελέτης ή από απαιτήσεις της κατασκευής οι οποίες καθίστανται απαραίτητες για την αρτιότητα και λειτουργικότητα του έργου, παρά την πλήρη εφαρμογή των σχετικών προδιαγραφών κατά την κατάρτιση των μελετών του έργου και υπό την προϋπόθεση να μην τροποποιείται το βασικό σχέδιο του έργου, δηλαδή ή όλη κατασκευή, καθώς και τα βασικά διακριτά στοιχεία της, όπως προβλέπονται από την αρχική σύμβαση») και συνεπώς, δεν είναι εκ των προτέρων δεδομένη η απορρόφησή του. Συνεπώς, αβάσιμα προεξοφλεί η προσφεύγουσα, ότι η ζημία της θα καλυφθεί από την ανάλωση του εν λόγω κονδυλίου. β) Σε κάθε περίπτωση, και επί της ουσίας, η (υποτιθέμενη) μη μεταβολή του κόστους που επικαλείται η προσφεύγουσα, αφορά μόνο σε τμήμα των νέων – απρόβλεπτων εργασιών που ενδεχομένως θα προκύψουν (καθαρισμούς ρεμάτων ή χειμάρρων με χρήση μηχανολογικού εξοπλισμού) και ως εκ τούτου, για τις τυχόν άλλες νέες εργασίες, θα υπάρξει επιβάρυνση της προβλεπόμενης δαπάνης της και συνακόλουθα αδυναμία κάλυψης της ζημίας της. – Με δεδομένο λοιπόν του ότι η εν λόγω, μη αμφισβητούμενη, συνομολόγηση της προσφεύγουσας περί του ότι θα αποφύγει την επί ζημία εκτέλεση του έργου μόνο αν και εφόσον αναλωθούν τα απρόβλεπτα, παρέχεται επαρκέστατο αιτιολογικό έρεισμα της προσβαλλόμενης απόφασης, ακόμα και αν όλοι οι υπόλοιποι ισχυρισμοί της ήθελαν υποτεθεί λυσιτελείς και βάσιμοι. Πχ η άσκηση της δήθεν δεσμίας αρμοδιότητας της αναθέτουσας αρχής να καλέσει την προσφεύγουσα προκειμένου να παράξει εξηγήσεις επί της αιτιολόγησής της, δεδομένου του ότι η ίδια είχε ήδη συνομολογήσει το ασύμφορο της προσφοράς της (με βάση τα υφιστάμενα – πραγματικά δεδομένα και όχι αβέβαιων προσδοκιών). Πέραν τούτων, επισημαίνονται και τα κατωτέρω: 1. «Η αιτιολόγηση της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς πρέπει να παρίσταται σαφής, ειδική και εμπειριστατωμένη και να αιτιολογείται κατά τρόπο εύληπτο κάθε διακριτό και κρίσιμο οικονομικό μέγεθος» (βλ ΕΣ VII Κλιμάκιο 9/2011). 2. Προκειμένου να θεωρηθεί πλήρης η αιτιολόγηση «πρέπει να ενσωματώνονται σε αυτή όλες οι δαπάνες που προκύπτουν από τις τεχνικές πτυχές της προσφοράς» (βλ ΑΕΠΠ 336/2018, σκ 38). 3. Συγκεκριμένα, η αιτιολόγηση της προσφοράς για την εκτέλεση τεχνικού έργου πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία τόσο του

Αριθμός απόφασης: 854/2018

άμεσου κόστους («το κόστος των επιμέρους εργασιών οι οποίες συνθέτουν το φυσικό αντικείμενο του έργου και περιλαμβάνουν τα κόστη υλικών, ενσωματούμενων ή χρησιμοποιούμενων, εργατικών, μηχανολογικού εξοπλισμού και πιθανών υπεργολάβων»), όσο και του έμμεσου κόστους (γενικά έξοδα εργοταξίου, έξοδα εγγυητικών – ασφαλίσεων, το αναλογούν κόστος της έδρας της επιχείρησης, τις διάφορες κρατήσεις, τον φόρο εισοδήματος κλπ»), όπως αυτά περιγράφονται στην υπ' αριθμόν 9/2017 Εγκύκλιο του Υπουργείου Υποδομών & Μεταφορών. 4. Κάθε αιτιολόγηση, προκειμένου να θεωρηθεί πλήρης και επαρκής, πρέπει να συμπεριλαμβάνει εύλογο και όχι μηδαμινό διοικητικό κόστος, σύμφωνα με την κοινή πείρα και λογική (βλ ΑΕΠΠ 6/2016)»(Εν προκειμένω, σημειώνεται ότι η αναγραφή του αριθμού απόφασης είναι λανθασμένη και τούτο διότι αφενός η ΑΕΠΠ δεν είχε συγκροτηθεί το 2016 αφετέρου τόσο η με αρ. 6/2017 και 6/2018 αποφάσεις της δεν περιλαμβάνουν σχετικό χωρίο). «Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα και εκ περισσού, ενόψει της προαναφερόμενης πρόδηλης αβασιμότητας της κρινόμενης προσφυγής, αναφέρονται και τα ακόλουθα επί των κατ' ιδίαν προβαλλομένων αιτιάσεων:

Εδάφιο 1 Ανίσχυρος είναι ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα ότι [...Πλην όμως στην επίδικη περίπτωση η αναθέτουσα αρχή, ενεργώντας μη νόμιμα και κατά παράβαση των ανωτέρω οριζομένων, προέβη σε εσφαλμένη αξιολόγηση των εμπροθέσμως παρασχεθεισών από μέρους μας εξηγήσεων, χωρίς να βρίσκεται σε οποιαδήποτε συνεννόηση με την κοινοπραξία μας. Σημειώνεται δε ότι ενώ με την από 20-06-2018 αιτιολόγηση της προσφοράς μας, ζητούσαμε ρητώς να παραστούμε κατά την αξιολόγηση παρασχεθεισών πληροφοριών προκειμένου να προσκομίσουμε ενώπιον της οικονομικής επιτροπής τα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων βασιζόταν η προσφορά μας και κυρίως τις προσφορές των προμηθευτών μας, με βάση τις οποίες συντάχθηκε η οικονομική προσφορά μας, η αναθέτουσα αρχή κατά παράβαση των οριζομένων στο άρθρο 88, ουδέποτε μας κάλεσε προκειμένου να προσκομίσουμε τα αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία αποδεικνύονται τα οικονομικά στοιχεία της προσφοράς μας, ούτε μας κάλεσε να παρασταθούμε και να εκθέσουμε τις απόψεις μας κατά την συνεδρίαση της στην οποία αξιολογήθηκε η προσφορά μας.] καθόσον : • Το άρθρο 88 παρ. 3, ιδρύει έναν

Αριθμός απόφασης: 854/2018

κανόνα καταρχήν συνεννόησης της αναθέτουσας αρχής με τον προσφέροντα, ως προς την εκτίμηση των προσκομισθέντων από αυτόν εξηγήσεων, υπό την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή, εφόσον είτε βρίσκει ζητήματα δυσχερώς εξηγήσιμα, είτε έχει αμφιβολίες για την ερμηνεία τους και το εφαρμόσιμό τους, είτε έχει ανάγκη περισσότερες ειδικές πληροφορίες για κάποιες πτυχές των εξηγήσεων και γενικά δεν δύναται να καταλήξει σε βεβαία κρίση, οφείλει να μην απορρίπτει άνευ ετέρου, αλλά να ζητά συμπληρωματικές πληροφορίες και διευκρινίσεις ή να ερωτά σχετικώς τον προσφέροντα. Αυτό όμως ουδόλως σημαίνει ότι ο προσφέρων είναι ελεύθερος να μην προσκομίζει τίποτα ή να προσκομίζει όλως ελλιπή και δη σε σχέση με τα κρίσιμα ζητήματα που σχετίζονται με το δικαιολογήσιμο της προσφοράς του, όπως αυτά περί τήρησης των κανόνων περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, αναμένοντας την αναθέτουσα να του απευθύνει ειδικές περαιτέρω προσκλήσεις για συμπληρωματικές διευκρινίσεις για στοιχεία που έπρεπε να είχε ήδη συμπεριλάβει στην αιτιολόγηση του, όπως εξηγήσεις που αφορούν την παρ. δ του άρθρου 88 (τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89) εντός της εξαρχής τεθείσας προθεσμίας. Και αυτό, διότι οι οποίες συμπληρωματικές διευκρινίσεις πρέπει να συνιστούν την εξαίρεση και όχι τον κανόνα, άλλως και η διαδικασία θα καθυστερούσε υπέρμετρα και ο προσφέρων θα αποκτούσε άνιση και πλεονεκτική θέση έναντι των λοιπών και επόμενων στη σειρά μειοδοσίας προσφερόντων. Από την άλλη πλευρά, η πληρότητα στις αρχικές του εξηγήσεις προκειμένου η αναθέτουσα αρχή να κρίνει αν θα τις απορρίψει ως ανεπαρκείς ή θα τον καλέσει για περαιτέρω απαντήσεις και συμπληρώσεις, θα πρέπει, συμφώνως με την αρχή της αναλογικότητας, να τελεί σε συνάρτηση με το αντικείμενο και τεχνική περιπλοκότητα του συμβατικού αντικειμένου. Το αντικείμενο του υπόψη έργου δεν είναι τεχνικά πολύπλοκο ή πρωτότυπο, ούτε απαιτεί κάποια εξιδικευμένη τεχνικά λύση. Οι παρασχεθείσες από τον προσφεύγοντα εξηγήσεις ήταν αόριστες και ανεπαρκείς για την εκ μέρους της αναθέτουσας διαμόρφωση κρίσης ή έστω μιας επαρκούς και εύλογης βάσης, ώστε να τη συμπληρώσει περαιτέρω σε συνεννόηση μαζί του και με τυχόν εκ μέρους του πρόσκληση για συμπληρωματικά έγγραφα. Ο προσφέρων, σε αντίθεση με όσα ισχυρίζεται, οφείλει να προσκομίσει στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η προσφορά του δύναται να είναι βιώσιμη και υλοποιήσιμη

Αριθμός απόφασης: 854/2018

με το ποσό αυτής, χωρίς να χρειαστεί να προβεί σε σχετικές παραβάσεις και όχι η αναθέτουσα αρχή, η οποία απλώς αν εύρισκε μια καταρχήν αποδεικτική βάση, περαιτέρω όφειλε να μεριμνήσει για τη συμπλήρωση της. (βλ ΑΕΠΠ 235/2017). Όπως αναλυτικά αναφέρεται παρακάτω, στα στοιχεία που κατέθεσε με την προσφυγή του ενώπιον της Α.Ε.Π.Π, υπάρχουν προσφορές προμηθευτών μεταγενέστερες της ημερομηνίας υποβολής της οικονομικής προσφοράς του (20-6- 2018), γεγονός που αποδεικνύει ότι είναι αναληθής ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος ότι θα προσκόμιζε [.. ενώπιον της οικονομικής επιτροπής τα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων βασιζόταν η προσφορά μας και κυρίως τις προσφορές των προμηθευτών μας, με βάση τις οποίες συντάχθηκε η οικονομική προσφορά μας..].

Εδάφιο 2α Αναληθής είναι ο ισχυρισμός ότι [...η μη προσκόμιση των προσφορών, έγινε κατόπιν ρητής οδηγίας....., η οποία μας ζήτησε την μη προσκόμιση των προσφορών των προμηθευτών κατά το στάδιο της παροχής των εξηγήσεων. Για τον λόγο αυτό αιτηθήκαμε ρητώς με τις από 20-06-2018 παρεχόμενες εξηγήσεις μας, να παραστούμε κατά την αξιολόγηση παρασχεθεισών πληροφοριών, προκειμένου να προσκομίσουμε ενώπιον της οικονομικής επιτροπής τα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων βασιζόταν η προσφορά μας και κυρίως τις προσφορές των προμηθευτών μας, με βάση τις οποίες συντάχθηκε η οικονομική προσφορά μας...] και ότι [...η οικονομική επιτροπή της αναθέτουσας αρχής, ...επικαλείται ως λόγο απόρριψης της προσφοράς μας, την μη προσκόμιση των προσφορών που αποδεικνύουν την αιτιολόγηση του κόστους της, παρά το γεγονός ότι αυτή οφείλεται σε δική της οδηγία και σύσταση προς την οποία και συμμορφωθήκαμε...] καθόσον : • Ουδέποτε έδωσε “οδηγία” ούτε “ζήτησε” η .....από την υπόψη Κ/Ξ (ούτε και από κάποιο άλλο οικονομικό φορέα), οτιδήποτε αφορούσε στον τρόπο και στα στοιχεία που θα χρησιμοποιούσε για την αιτιολόγηση της ασυνήθιστης χαμηλής προσφοράς της.

Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται, καθόσον και σε επόμενη δημοπρασία στο Δήμο Ήλιδας, με διαφορετική σύνθεση στην Επιτροπή Διαγωνισμού, ο Κος ....με τον ίδιο τρόπο αιτιολόγησε την ασυνήθιστη χαμηλή προσφορά του (δεν προσκόμισε τις προσφορές των προμηθευτών κατά το στάδιο της παροχής των εξηγήσεων ούτε κανένα άλλο αποδεικτικό στοιχείο ενώπιον της Ε.Δ., αλλά

Αριθμός απόφασης: 854/2018

αιτήθηκε ειδικής μεταχείρισης δηλαδή να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία μόνο ενώπιον της Οικονομικής Επιτροπής) • Εκ των αναγραφόμενων στην απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής σε κανένα εδάφιο αυτής δεν προκύπτει ότι επικαλείται ως λόγο απόρριψης της προσφοράς, την μη προσκόμιση των προσφορών που αποδεικνύουν την αιτιολόγηση του κόστους της. Αν ο λόγος απόρριψης ήταν η μη προσκόμιση των προσφορών που αποδεικνύουν την αιτιολόγηση του κόστους της, η Επιτροπή Διαγωνισμού δεν θα προέβαινε σε περαιτέρω έλεγχο της αιτιολόγησης του προσφεύγοντα. Όμως αντιθέτως, από το πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού προκύπτει ότι αν και διαπιστώθηκε η έλλειψη των ανωτέρω προσφορών, η Επιτροπή προχώρησε σε 9 παρατηρήσεις επί των αναγραφόμενων τιμών στην αιτιολόγηση, χωρίς να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι δεν προσκομίστηκαν προσφορές. Η απόρριψη της προσφοράς προέκυψε από διάφορους λόγους που αναφέρονται στο πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού βάσει των οποίων κρίθηκε ότι η αιτιολόγηση που υποβλήθηκε είναι μη τεκμηριωμένη, ελλιπής και με υπολογιστικά σφάλματα, καθόσον δεν έχουν υπολογισθεί ορθά και πλήρως, από τον προσφέροντα όλα τα πραγματικά έξοδά του, υποβλήθηκαν γενικά και μη λεπτομερή στοιχεία για την εκτέλεση του έργου, χωρίς να υποβληθεί οργανόγραμμα και χρονοδιάγραμμα (από τα οποία θα προέκυπταν δεδομένα για το εργατοτεχνικό προσωπικό). Περαιτέρω για τις προσφορές που προσκόμισε ο οικονομικός φορέας με την προσφυγή του ενώπιον της Α.Ε.Π.Π., παρατηρούνται τα παρακάτω :

- υπάρχουν προσφορές για συρματοκιβώτια και συρματόσχοινο, επιχείρησης με έδρα την Λαμία, έχουν ημερομηνία 18/12/2017 και αναφέρουν ότι η τιμή αφορά σε παραλαβή τους, από την έδρα της επιχείρησης δηλαδή τη Λαμία. Η προσφορά της ανωτέρω επιχείρησης για συρματοκιβώτια είναι 1,32€/Kg. Στον πίνακα οικονομικών στοιχείων κατασκευής του έργου, της αιτιολόγησης, η ανωτέρω τιμή αναφέρεται αυτούσια (1,32 €/Kg) χωρίς να έχει υπολογιστεί το κόστος μεταφοράς τους επί τόπου του έργου.
- Η προσφορά επιχείρησης για σκυρόδεμα έχει ημερομηνία 11/8/2018 ήτοι δεν θα μπορούσε να προσκομιστεί συνημμένη στην αιτιολόγηση της 20/6/2018
- Η προσφορά επιχείρησης για κιγκλίδωμα ασφαλείας κλπ έχει ημερομηνία 22/6/2018 ήτοι δεν θα μπορούσε να προσκομιστεί συνημμένη στην αιτιολόγηση της 20/6/2018 και αναφέρει ότι

Αριθμός απόφασης: 854/2018

έχει ισχύ έως 30/6/2018 • Υπάρχει προσφορά με ημερομηνία 19/5/2018 για σωλήνες που δεν περιλαμβάνονται στις εργασίες του έργου • Υπάρχει υπεύθυνη δήλωση του .....στην οποία αναφέρεται "Μισθώνω το μηχανικό εξοπλισμό μου για εργασίες που αφορούν το έργο..." με κατ' αποκοπή τίμημα ανά εργασία. Η υπεύθυνη δήλωση είναι ασαφής, δεν αναφέρει, ούτε την ιδιότητα του υπογράφοντος, ούτε το είδος των μηχανημάτων που διαθέτει, ούτε αν περιλαμβάνονται στη μίσθωση οι χειριστές των μηχανημάτων, το ΙΚΑ, τα καύσιμα, αναλώσιμα, λιπαντικά και λοιπά έξοδα των μηχανημάτων ή άλλο τυχόν πρόσθετο έξοδο. Εδάφιο 2.β. Ανίσχυρος είναι ο ισχυρισμός ότι [...Εσφαλμένα κρίνοντας η προσβαλλόμενη πράξη, έκρινε ότι το κόστος των εργασιών που αναφέρονται στον πίνακα που υποβλήθηκε από την κοινοπραξία μας, ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96€ και ότι το κόστος αυτό είναι μεγαλύτερο από το ποσό των 180.477,25€...] καθόσον :

- Οφθαλμοφανές είναι, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ότι στον πίνακα που προσκόμισε ο προσφέρων αναφέρεται ως «Συνολικό άθροισμα δαπανών εργασιών» ποσό 188.692,96€ (που αφορά τις ποσότητες του Προϋπολογισμού χωρίς να περιλαμβάνονται οκτώ εργασίες σε αυτές) ενώ στον "Προϋπολογισμό Προσφοράς (για την υποβοήθηση της Επιτροπής Διαγωνισμού και του Οικονομικού Φορέα)" της πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ, το «Σύνολο Δαπάνης του Έργου Σ2» (προ απροβλέπτων) είναι το ποσό των 180.477,25€ γεγονός που κατ' αρχάς διαπιστώθηκε από την Επιτροπή Διαγωνισμού. Δηλαδή ο προσφέρων, κατ' αρχάς δηλώνει ότι, το κόστος του έργου μόνο για υλικά και εκμίσθωση μηχανημάτων (χωρίς περαιτέρω έξοδα για τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από την εφαρμογή της κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας και διάφορα άλλα λοιπά έξοδα), είναι σαφώς μεγαλύτερο από αυτό της προσφοράς του, που αφορά στις εργασίες του προϋπολογισμού συμπεριλαμβανομένου του εργολαβικού οφέλους του.
- Ο οικονομικός φορέας όφειλε να αιτιολογήσει το προσφερόμενο κόστος του έργου προ απροβλέπτων και αναθεώρησης (ήτοι για ποσό 180.477,25€) καθόσον δεν γνωρίζει εκ των προτέρων αν καταστεί δυνατή η απορρόφηση των απροβλέπτων (όπως εκτενέστερα αναφέρεται και ανωτέρω), γι' αυτό η Επιτροπή Διαγωνισμού επεσήμανε ότι για την απορρόφηση της δαπάνης των απροβλέπτων, απαιτείται η εκτέλεση

Αριθμός απόφασης: 854/2018

πρόσθετων εργασιών στο έργο ήτοι και πρόσθετων περαιτέρω εξόδων. • Περαιτέρω ο προσφέρων αναφέρει νούμερα, όπως ότι το ποσό της οικονομικής του προσφοράς είναι 215.851,58€ που δεν προκύπτει από πουθενά, αφού το συνολικό ποσό της προσφοράς του προ ΦΠΑ, είναι 207.629,41€ . Αυθαιρέτως αναφέρεται ότι [...με την Προσφορά της ατομικής επιχείρησης του....., το κόστος καθαρισμού συμφωνήθηκε το ποσό των 29.610,00 ευρώ, ακόμα και αν απαιτηθεί η εκτέλεση πρόσθετων εργασιών, δεν θα υπερβεί το ποσό των 30.000,00 ευρώ για την κοινοπραξία μας...] καθόσον :

- Η υπεύθυνη δήλωση του .....που προσκομίστηκε με την προσφυγή του ενώπιον της Α.Ε.Π.Π. είναι ασαφής, δεν αναφέρει, ούτε την ιδιότητα του υπογράφοντος, ούτε το είδος των μηχανημάτων που διαθέτει, ούτε αν περιλαμβάνονται στη μίσθωση οι χειριστές, το ΙΚΑ, καύσιμα, αναλώσιμα, λιπαντικά και λοιπά έξοδα, ούτε αναφέρει ότι στην προσφορά περιλαμβάνονται τυχόν πρόσθετες, του αρχικού προϋπολογισμού, εργασίες που θα απαιτηθούν για την ολοκλήρωση του έργου. Ως προς τα αναφερόμενα ότι οι προμετρήσεις του προϋπολογισμού που συνοδεύουν την διακήρυξη του έργου, είναι προδήλως εσφαλμένες και συγκεκριμένα προδήλως υπερδιογκωμένες, επισημαίνεται ότι τα όποια σφάλματα προμετρήσεων των εργασιών του έργου, αφορούν σε όλους τους οικονομικούς φορείς που υπέβαλλαν προσφορές και η διαχείρισή τους (τυχόν χρησιμοποίηση επί έλασσον δαπανών, αυξομειώσεις εντός της ίδιας ομάδας, είτε μείωση του οικονομικού αντικειμένου) θα αποφασιστεί από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία και δεν αποτελεί επιχείρημα υπέρ της προσφερόμενης κατά την παρούσα φάση έκπτωσης. Εδάφιο 2.γ. Αναληθής είναι ο ισχυρισμός ότι [.. εσφαλμένα η Οικονομική Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα όλες οι εργασίες του προϋπολογισμού και συγκεκριμένα ότι δεν περιλαμβάνονται οκτώ εργασίες αρχικού προϋπολογισμού 3211,50€...] και ότι [...το κόστος των εν λόγω εργασιών είναι κυριολεκτικά αμελητέο ...και δεν επηρεάζει ουσιωδώς το κόστος δαπάνης του έργου...] καθόσον : Στον πίνακα που υπεβλήθη από τον προσφέροντα δεν περιλαμβάνονται οι κάτωθι εργασίες : 1. Σιδηρό δομικό πλέγμα 2. Μόνωση με διπλή ασφαλική στρώση 3. Σφράγιση οριζόντιων αρμών 4. Σφράγιση κατακόρυφων αρμών 5. Πλήρωση διακένων αρμών 6. Στεγάνωση αρμού 7. Γεωύφασμα διαχωρισμού 8. Κατασκευή φατνών. Για το

Αριθμός απόφασης: 854/2018

πραγματικό κόστος των ανωτέρω εργασιών δεν προσκόμισε στοιχεία ούτε με την προσφυγή του ενώπιον της Α.Ε.Π.Π. και ο προσφεύγωντας εξακολουθεί να μην αναφέρεται σε αυτό. • Οποιοδήποτε έξοδο επηρεάζει το πραγματικό κόστος του έργου για τον ανάδοχο, ήτοι τον υπολογισμό του τελικού κέρδους του προσφέροντα, προκειμένου να υποβάλλει την οικονομική προσφορά του. Η Επιτροπή Διαγωνισμού επειδή δεν είχε κανένα στοιχείο υπολογισμού του πραγματικού κόστους των εργασιών αυτών, υπολόγισε το κόστος τους στο ποσό των 706,53€ με βάση την προσφερόμενη έκπτωση επί της ομάδας στην οποία ανήκουν, με τη διευκρίνιση ότι αυτό δεν αποτελεί το πραγματικό κόστος τους, όπως άλλωστε διαπιστώθηκε και για άλλες επιμέρους εργασίες του προϋπολογισμού για τις οποίες η δαπάνη που προκύπτει μετά την εφαρμογή της προσφερόμενης έκπτωσης, δεν ταυτίζεται με αυτήν που αναφέρεται στον πίνακα που προσκόμισε ο προσφέρων (ως παράδειγμα αναφέρθηκε η τιμή του σκυροδέματος C12/15). Εδάφιο 2.δ. Αβάσιμος είναι ο ισχυρισμός ότι [...Εσφαλμένα και παντελώς αβάσιμα και μη νόμιμα η προσβαλλόμενη απόφαση, αμφισβητεί τους ισχυρισμούς μας ως προς το ύψος της δαπάνης αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών, την οποία προϋπολογίζουμε στο ποσό των 5.000€ περίπου, επικαλούμενη την μη αναφορά του αριθμού και των ειδικοτήτων του εργατοτεχνικού προσωπικού που θα απαιτηθεί για την ολοκλήρωση του έργου και το χρονικό διάστημα απασχόλησής του, καθώς και την μη προσκόμιση οργανογράμματος και χρονοδιαγράμματος. Ο συγκεκριμένος ισχυρισμός είναι μη νόμιμος καθώς, τα ανωτέρω στοιχεία δεν ζητήθηκαν από την οικονομική επιτροπή με την υπ' αριθμ. 188/2018 απόφαση της, με την οποία μας καλούσε αορίστως να εξηγήσουμε και να αιτιολογήσουμε την τιμή ή το κόστος που προτείνουμε στην προσφορά μας, κάτι το οποίο και πράξαμε, χωρίς να αιτηθεί την προσκόμιση των συγκεκριμένων στοιχείων που όψιμα αναφέρει με την προσβαλλόμενη απόφαση, προκειμένου να δικαιολογήσει την απόρριψη της προσφοράς μας...] καθόσον : • Με την υπ' αριθμ. 188/2018 απόφαση Οικονομικής Επιτροπής Δήμου Ήλιδας αποφασίστηκε η ενεργοποίηση του άρθρου 88 Ν. 4412/16 και η κλήση συγκεκριμένων οικονομικών φορέων προκειμένου να εξηγήσουν και να αιτιολογήσουν την τιμή που προσέφεραν για την εκτέλεση του έργου. Σε καμία περίπτωση δεν προβλέπεται η Οικονομική Επιτροπή να αιτηθεί την

Αριθμός απόφασης: 854/2018

προσκόμιση των συγκεκριμένων στοιχείων'' για την αιτιολόγηση αυτή. Αντίθετα ο κάθε οικονομικός φορέας έχει τη δυνατότητα να επικαλεσθεί όποια στοιχεία αυτός κρίνει ότι ισχυροποιούν την αιτιολόγησή του , ακόμα και πέραν αυτών που ορίζονται με τα άρθρα 88 και 89 του Ν. 4412/ 2016 (τα οποία άρθρα ο οικονομικός φορέας οφείλει να γνωρίζει και να εφαρμόζει). Ο προσφεύγων δεν απαιτείτο να προσκομίσει για το βάσιμο των εξηγήσεων του, κάποια τυχόν αναλυτική μελέτη για το εργατικό κόστος του, πλην όμως όφειλε αν μη τι άλλο να αναφέρει πόσα άτομα και για πόσες ημέρες και ώρες υπολογίζει ότι θα απασχολήσει, ώστε να καταστεί στη συνέχεια δυνατό να καθορισθεί το εύλογο εργατικό κόστος, (στοιχείο που η προσφεύγουσα υποχρεούτο να λάβει υπόψη της ώστε να αποδεχθεί τη συμμόρφωση της προσφοράς με το αρ. 18 παρ. 2 Ν. 4412/2016). Τα στοιχεία αυτά δεν αναφέρθηκαν, ούτε κατά την αρχική πρόσκληση για αιτιολόγηση, ούτε και στη συνέχεια με την προσφυγή του ενώπιον της ΑΕΠΠ. Εδάφιο 2.ε. Αναληθής ό ισχυρισμός ότι [.. εσφαλμένα η προσβαλλόμενη απόφαση κρίνει ότι οι κρατήσεις που θα βαρύνουν την κοινοπραξία μας ανέρχονται σε ποσοστό 0,72% ...] καθόσον : • οι κρατήσεις που βαρύνουν την Κοινοπραξία ορθώς έχουν υπολογιστεί από την Επιτροπή Διαγωνισμού, λανθασμένα αναφέρονται και υπολογίζονται στην προσφυγή, αφού αναλυτικά είναι, για την ΕΑΑΔΗΣΥ ποσοστό 0,06%, για την ΑΕΠΠ ποσοστό 0,06% και για το ΤΕΕ ποσοστό 0,6% ($207.513,43 \times 0,6\% = 1245,08\text{€}$ και όχι $124,51\text{€}$ που αναφέρεται στην προσφυγή) ήτοι συνολικό ποσοστό 0,72%. Εδάφιο 2.στ. → Αναληθής ό ισχυρισμός ότι [... παντελώς εσφαλμένα και προδήλως καταχρηστικά η Οικονομική Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δήθεν δεν περιλαμβάνονται τα έξοδα έκδοσης εγγυητικών επιστολών, εργαστηριακών δοκιμών .... κλπ καθώς ... πρόκειται για παντελώς επουσιώδεις δαπάνες που ουδόλως επηρεάζουν το κόστος κατασκευής του έργου...], καθόσον : • οποιοδήποτε έξοδο επηρεάζει το πραγματικό κόστος του έργου για τον ανάδοχο, ήτοι τον υπολογισμό του τελικού κέρδους του προσφέροντα, προκειμένου να υποβάλλει την οικονομική προσφορά του. Συμπερασματικά, τόσο με την αρχική αιτιολόγηση του προσφέροντος όσο και με τα στοιχεία που προσέθεσε με την προδικαστική προσφυγή του ενώπιον της ΑΕΠΠ, δεν επεξηγούνται και δεν τεκμηριώνονται τα στοιχεία των παρ. 2. α), β) και δ) του άρθρου 88 του Ν. 4412/2016, ήτοι : -

Αριθμός απόφασης: 854/2018

δεν εξηγήθηκαν επαρκώς, σαφώς και ικανοποιητικά τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθόσον ο προσφέρων δηλώνει ότι το πραγματικό κόστος του συγκεκριμένου έργου, είναι μεγαλύτερο από αυτό που έχει επισήμως δηλώσει στην Οικονομική Προσφορά του, -δεν εμφανίζονται εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την εκτέλεση του έργου, καθόσον δεν διαθέτει μηχανήματα, τυχόν ιδιόκτητο παρασκευαστήριο υλικών ή μόνιμο προσωπικό,- δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παρ. 2. β), του άρθρου 89, καθώς ο προσφέροντας δεν προσκόμισε εντός της τεθείσας προθεσμίας τα δικαιολογητικά, από τα οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων και οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές τους, ώστε να αποδεικνύεται η συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 του ίδιου νόμου. Συνεπώς, η προδικαστική προσφυγή του ενώπιον της ΑΕΠΠ πρέπει να απορριφθεί».

15.Επειδή η παρ. 1 του άρθρου 18 « Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» του ν. 4412/2016 ορίζει ότι: «Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων. Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων προς το σκοπό αυτό δημοσίων πόρων ...2. Κατά την εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων, οι οικονομικοί φορείς τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το

Αριθμός απόφασης: 854/2018

εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α'. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους. ....4. Η υποχρέωση της παραγράφου 2: (α) επισημαίνεται στα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 53 και(β) αποτελεί ειδικό όρο της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 130. [...].

16. Επειδή σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 26 «Επιλογή των διαδικασιών (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» του ν. 4412/2016 ορίζεται ότι «3. Μη κανονικές προσφορές θεωρούνται συγκεκριμένα: α) όσες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των εγγράφων της σύμβασης, β) όσες παρελήφθησαν εκπρόθεσμα, γ) όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία αθέμιτης πρακτικής, όπως συμπαιγνίας ή διαφθοράς, δ) όσες κρίνονται από την αναθέτουσα αρχή ασυνήθιστα χαμηλές».

17. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 53 «Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης» του ν. 4412/2016 ορίζεται «1. Οι όροι των εγγράφων της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρθρων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών. 2. Τα έγγραφα της σύμβασης, πλην της προκήρυξης σύμβασης του άρθρου 63 και της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62 σε περίπτωση που χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, περιέχουν ιδίως: ....ιη) όλους τους ειδικούς και γενικούς όρους για την εκτέλεση της σύμβασης, ιδίως δε την υποχρέωση της παρ. 2 του άρθρου 18 και τους όρους πληρωμής,..... 7. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, πέραν των ανωτέρω, κατά τη σύνταξη των εγγράφων της σύμβασης, ισχύουν και τα ακόλουθα: ..... θ) Στις τιμές του προϋπολογισμού και του τιμολογίου, τόσο της υπηρεσίας όσο και της προσφοράς, περιλαμβάνεται κάθε σχετική δαπάνη, καθώς και τα γενικά έξοδα και όφελος της εργοληπτικής επιχείρησης....

18.Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 88 «Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές» (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) του ν. 4412/2016, ορίζεται ότι:«1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους

Αριθμός απόφασης: 854/2018

οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας, κατά ανώτατο όριο δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής.

2. Οι εξηγήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 μπορεί να αφορούν ιδίως:

α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών,

β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών ή την εκτέλεση του έργου,

γ) την πρωτοτυπία του έργου, των αγαθών ή των υπηρεσιών που προτείνονται από τον προσφέροντα,

δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89,

ε) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 131,

στ) το ενδεχόμενο χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 89.

3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 2. Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 18.

4. Εάν η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτό τον λόγο, μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας, την οποία ορίζει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή

Αριθμός απόφασης: 854/2018

απορρίπτει προσφορά υπό τις συνθήκες αυτές, ενημερώνει σχετικώς την Επιτροπή. ....

6. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, μπορεί να εκδίδονται εγκύκλιοι του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων για την εξειδίκευση των όρων χαρακτηρισμού μίας οικονομικής προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής ανά κατηγορία έργου και μελέτης και ανά εκτιμώμενη αξία σύμβασης και για την εκτίμηση των παρεχόμενων κατά τα ανωτέρω εξηγήσεων. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποκλίνει από τα οριζόμενα στις ανωτέρω εγκυκλίους, έπειτα από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου».

19. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 89 «Δικαιολογητικά σχετικά με τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές» του ν. 4412/2016 ορίζεται «1. Για την απόδειξη ότι η χορηγηθείσα κρατική ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 88, ο προσφέρων προσκομίζει, εντός της τεθείσας προθεσμίας, ιδίως και κατά περίπτωση τα κατωτέρω έγγραφα:

α) σε περιπτώσεις χορήγησης ενίσχυσης στο πλαίσιο του Κανονισμού *de minimis* (ενισχύσεις ήσσονος σημασίας), την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της,

β) στις λοιπές περιπτώσεις: αα) δημοσίευση στην Ε.Ε.Ε.Ε. είτε της εγκριτικής του μέτρου ενίσχυσης απόφασης της Επιτροπής είτε του συνοπτικού δελτίου πληροφοριών του μέτρου ενίσχυσης και ββ) την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της.

2. Για την απόδειξη της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την περίπτωση δ' της παρ. 2 του άρθρου 88, ο προσφέρων προσκομίζει, εντός της τεθείσας προθεσμίας, τα παρακάτω:

α) αναφορά στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΣΣΕ), στην οποία υπάγονται οι εργαζόμενοι, και

β) δικαιολογητικά, από τα οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων και οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές τους».

20. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 91 «Λόγοι απόρριψης προσφορών» του ν. 4412/2016 ορίζεται «1. Η αναθέτουσα αρχή με βάση τα αποτελέσματα

Αριθμός απόφασης: 854/2018

του ελέγχου και της αξιολόγησης των προσφορών, απορρίπτει, σε κάθε περίπτωση, προσφορά:

α) Η οποία αποκλίνει από τα άρθρα 92 έως 100, και 102 έως 104 ή υποβλήθηκε κατά παράβαση των απαράβατων όρων περί σύνταξης και υποβολής της προσφοράς, όπως οι όροι αυτοί ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

β) Η οποία περιέχει ατέλειες, ελλείψεις, ασάφειες ή σφάλματα, εφόσον αυτά δεν επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση ή, εφόσον επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση, δεν έχουν αποκατασταθεί κατά την αποσαφήνιση και τη συμπλήρωση της, σύμφωνα με το άρθρο 102.

γ) Για την οποία ο προσφέρων δεν έχει παράσχει τις απαιτούμενες εξηγήσεις, εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας ή η εξήγηση δεν είναι αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 102.

δ) Η οποία είναι εναλλακτική προσφορά, αν τέτοια δεν επιτρέπεται ή, αν επιτρέπεται, δεν πληροί τις ελάχιστες απαιτήσεις των εγγράφων της σύμβασης. ....

ζ) Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών στις περιπτώσεις α' και β' της παρ. 2 του άρθρου 95.....».

21.Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 95 «Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών» του ν. 4412/2016, ορίζεται «1. Η οικονομική προσφορά (προσφερόμενη τιμή) δίδεται σε ευρώ.

2. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται, σύμφωνα με τα παρακάτω:

α) αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν επιμέρους ποσοστά έκπτωσης για κάθε ομάδα τιμών ομοειδών εργασιών του τιμολογίου και του προϋπολογισμού, εκφραζόμενα σε ακέραιες μονάδες επί τοις εκατό (%), ιδίως όταν είναι μεγάλο το πλήθος των τιμών μονάδας, με τις οποίες θα καταρτισθεί η σύμβαση. Οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται, αριθμητικώς και ολογράφως, υποχρεωτικά επί του εντύπου που χορηγεί η αναθέτουσα αρχή. Τα επιμέρους ποσοστά έκπτωσης πρέπει να βρίσκονται σε ομαλή σχέση μεταξύ τους. Ομαλή είναι η προσφορά όταν κανένα επιμέρους

Αριθμός απόφασης: 854/2018

ποσοστό έκπτωσης (Ει) δεν είναι μικρότερο από 1,10Εμ-10% ούτε μεγαλύτερο από 0,90Εμ + 10%. Προσφορά που έχει αποκλίσεις από τα όρια αυτά είναι απαράδεκτη. Είναι δυνατόν, σε κάποια ή κάποιες ομάδες εργασιών η προσφερόμενη έκπτωση να είναι μηδενική, εφόσον τηρούνται οι παραπάνω απαιτήσεις ομαλότητας ή

β) αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται με ελεύθερη συμπλήρωση ανοιχτού τιμολογίου, ιδίως όταν οι ποσότητες των εργασιών έχουν προμετρηθεί χωρίς κίνδυνο συμβατικών σφαλμάτων και δεν αναμένονται κατασκευαστικές αποκλίσεις. Στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς χορηγούνται από την αναθέτουσα αρχή, σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή, σύμφωνα με το σχετικό υπόδειγμα που συμπεριλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης:

αα) τιμολόγιο όμοιο με το τιμολόγιο της υπηρεσίας, στο οποίο όμως οι τιμές είναι ασυμπλήρωτες και

ββ) προϋπολογισμός, όμοιος με τον προϋπολογισμό δημοπράτησης (εκτιμώμενη αξία σύμβασης) της αναθέτουσας αρχής στον οποίο όμως οι τιμές μονάδας, τα γινόμενα και τα αθροίσματα είναι ασυμπλήρωτα.

Το κονδύλιο για απρόβλεπτες δαπάνες, σύμφωνα με την περίπτωση α' της παρ. 3 του άρθρου 156, συμπληρώνεται από την υπηρεσία. Οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν τιμές, συμπληρώνοντας ηλεκτρονικά ή έντυπα το ασυμπλήρωτο τιμολόγιο και προϋπολογισμό με τις προσφερόμενες από αυτούς τιμές χωρίς όμως καμία δέσμευση ομαλότητας. Συμπληρώνουν επίσης τα γινόμενα των ποσοτήτων επί τις τιμές, τα επιμέρους και το γενικό άθροισμα, το ποσό για γενικά έξοδα και όφελος εργολάβου (Γ.Ε. και Ο.Ε.) βάσει του αναγραφόμενου ποσοστού, αν προβλέπεται χωριστά και το συνολικό άθροισμα του προϋπολογισμού προσφοράς. Όλες οι τιμές στο τιμολόγιο συμπληρώνονται ολογράφως επί ποινή απαραδέκτου. Αριθμητική μόνο αναγραφή τιμής στο τιμολόγιο δεν λαμβάνεται υπόψη. Η έκπτωση αποτελεί το λόγο του προϋπολογισμού προσφοράς με τον προϋπολογισμό (εκτιμώμενη αξίας σύμβασης) της υπηρεσίας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το κονδύλιο για απρόβλεπτα (τεκμαρτή έκπτωση) ή

.....

Αριθμός απόφασης: 854/2018

4. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι συμμετέχοντες υποβάλλουν έντυπο οικονομικής προσφοράς, στο οποίο αναγράφουν την προσφερόμενη τιμή ανά κατηγορία υπηρεσιών και τη συνολική τιμή για την εκτέλεση της σύμβασης....»

22. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 102 «Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» του ν. 4412/2016 ορίζεται «1. Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες ή τους υποψηφίους να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση που υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους, χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεν λαμβάνεται υπόψη.

2. Η πιο πάνω διευκρίνιση ή η συμπλήρωση αφορά μόνο τις ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή πρόδηλα τυπικά σφάλματα που επιδέχονται διόρθωση ή συμπλήρωση, ιδίως δε παράλειψη μονογραφών, διακεκομμένη αρίθμηση, ελαττώματα συσκευασίας και σήμανσης του φακέλου και των υποφακέλων των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, λεκτικές και φραστικές αποκλίσεις των εγγράφων της προσφοράς από την ορολογία των εγγράφων της σύμβασης, που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους, ελλείψεις ως προς τα νομιμοποιητικά στοιχεία, πλημμελής σήμανση αντιγράφων που εκδίδονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 4250/2014 (Α' 74), μεταφράσεων και λοιπών πιστοποιητικών ή βεβαιώσεων, διαφοροποίηση της δομής των εγγράφων της προσφοράς από τα υποδείγματα, υποχρεωτικά ή μη, που θεσπίζονται με νόμο, κανονιστικές πράξεις ή τα έγγραφα της σύμβασης. Η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση, κατά το πρώτο εδάφιο, δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση ή υποβολή εγγράφων σε συμμόρφωση με τους όρους της διακήρυξης, αλλά μόνο τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση, ακόμη και με νέα έγγραφα, εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν ήδη υποβληθεί.

Αριθμός απόφασης: 854/2018

3. Η διευκρίνιση ή η συμπλήρωση δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις, άνιση μεταχείριση των οικονομικών φορέων ή να έχει ως συνέπεια ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένου οικονομικού φορέα στη διαδικασία ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης.

4. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες να διευκρινίσουν, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής πρόσκλησης, το περιεχόμενο της τεχνικής ή οικονομικής προσφοράς που έχουν υποβάλει, αν περιέχει ασάφειες ή ήσσονος σημασίας ατέλειες, επουσιώδεις παραλείψεις ή πρόδηλα τυπικά ή υπολογιστικά σφάλματα που η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι μπορεί να θεραπευθούν. Η διευκρίνιση αυτή δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την ουσιώδη αλλοίωση της προσφοράς και δεν πρέπει να προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη προσφορά σε σχέση με τις λοιπές.

5. Η παροχή της δυνατότητας διευκρινίσεων στον προσφέροντα ή υποψήφιο, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 έως 4, είναι υποχρεωτική για την αναθέτουσα αρχή, αν επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία, λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς.

23. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 367 «Διαδικασία λήψης απόφασης συνέπειες αποφάσεων ΑΕΠΠ» του ν. 4412/2016 ορίζεται «1. Η ΑΕΠΠ αποφαινεται αιτιολογημένα επί της βασιμότητας των προβαλλόμενων πραγματικών και νομικών ισχυρισμών της προσφυγής και των ισχυρισμών της αναθέτουσας αρχής και, σε περίπτωση παρέμβασης, των ισχυρισμών του παρεμβαίνοντος και δέχεται (εν όλω ή εν μέρει) ή απορρίπτει την προσφυγή με απόφασή της, η οποία εκδίδεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την ημέρα εξέτασης της προσφυγής.

2. Επί αποδοχής προσφυγής κατά πράξης ακυρώνεται ολικώς ή μερικώς η προσβαλλόμενη πράξη, ενώ επί αποδοχής προσφυγής κατά παράλειψης, ακυρώνεται η παράλειψη και η υπόθεση αναπέμπεται στην αναθέτουσα αρχή για να προβεί αυτή στην οφειλόμενη ενέργεια.

3. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις της ΑΕΠΠ.

4. Οι αποφάσεις της ΑΕΠΠ υπόκεινται αποκλειστικά στα ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται στον Τίτλο 3 του παρόντος Βιβλίου.

24. Επειδή σύμφωνα με τους όρους της διακήρυξης ορίζεται:

«Άρθρο 2:

Έγγραφα της σύμβασης και τεύχη

2.1. Τα έγγραφα της σύμβασης κατά την έννοια της περιπτ. 14 της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016, για τον παρόντα ηλεκτρονικό διαγωνισμό, είναι τα ακόλουθα : α) η προκήρυξη σύμβασης όπως δημοσιεύθηκε στο ΚΗΜΔΗΣ, β) η παρούσα διακήρυξη, γ) το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ) δ) το έντυπο οικονομικής προσφοράς, όπως παράγεται από την ειδική ηλεκτρονική φόρμα του υποσυστήματος, ε) ο προϋπολογισμός δημοπράτησης, στ) το τιμολόγιο δημοπράτησης, ζ) η ειδική συγγραφή υποχρεώσεων, η) η τεχνική συγγραφή υποχρεώσεων θ) το τεύχος συμπληρωματικών τεχνικών προδιαγραφών, ια) το τεύχος τεχνικής περιγραφής, ιβ) η τεχνική μελέτη, ιγ) τυχόν συμπληρωματικές πληροφορίες και διευκρινίσεις που θα παρασχεθούν από την αναθέτουσα αρχή επί όλων των ανωτέρω. [...]ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄, Άρθρο 11: Τίτλος, προϋπολογισμός, τόπος, περιγραφή και ουσιώδη χαρακτηριστικά του έργου .....11.1. Προϋπολογισμός Δημοπράτησης του έργου (εκτιμώμενη αξία της σύμβασης)

Ο προϋπολογισμός δημοπράτησης του έργου ανέρχεται σε 1.286.480,00 Ευρώ και αναλύεται σε: Δαπάνη Εργασιών 629.841,80€ Γενικά έξοδα και Όφελος εργολάβου (Γ.Ε.+Ο.Ε.) 113.371,52€ Απρόβλεπτα (ποσοστού 15% επί της δαπάνης εργασιών και του κονδυλίου Γ.Ε.+Ο.Ε.) 111.482,00€ που αναλώνονται σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 156 παρ. 3.(α) του ν. 4412/2016. [...]ΤΙΜΟΛΟΓΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

.... 1. Οι τιμές μονάδας του παρόντος Τιμολογίου αναφέρονται σε μονάδες πλήρως περαιωμένων εργασιών, όπως περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω, οι οποίες θα εκτελεστούν στην περιοχή του Έργου. Οι τιμές μονάδος περιλαμβάνουν όλες τις δαπάνες που αναφέρονται στην περιγραφή των εργασιών, καθώς και όσες απαιτούνται για την πλήρη και έντεχνη εκτέλεση των εργασιών, σύμφωνα και με τα λοιπά Τεύχη Δημοπράτησης.

Καμιά αξίωση ή αμφισβήτηση δεν μπορεί να θεμελιωθεί, ως προς το είδος και την απόδοση των μηχανημάτων, τις ειδικότητες και τον αριθμό του εργατοτεχνικού προσωπικού και την δυνατότητα χρησιμοποίησης ή μη μηχανικών μέσων, εκτός αν άλλως ορίζεται στα άρθρα του παρόντος.

Αριθμός απόφασης: 854/2018

Σύμφωνα με τα παραπάνω, στις τιμές μονάδος του παρόντος Τιμολογίου, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά περιλαμβάνονται τα κάτωθι:

1.1 Κάθε είδους επιβάρυνση των ενσωματωμένων υλικών από φόρους, τέλη, δασμούς, έξοδα εκτελωνισμού, ειδικούς φόρους κλπ πλην του Φ.Π.Α. Ο Ανάδοχος δεν απαλλάσσεται από τα τέλη διοδίων των κάθε είδους μεταφορικών του μέσων.

1.2 Οι δαπάνες προμηθείας των πάσης φύσεως, ενσωματωμένων και μη, κυρίων και βοηθητικών υλικών, μεταφοράς τους στις θέσεις εκτέλεσης των εργασιών, αποθήκευσης, φύλαξης, επεξεργασίας τους (αν απαιτείται) και προσέγγισής τους, με τις απαιτούμενες φορτοεκφορτώσεις, τις ασφαλίσσεις των μεταφορών, τις σταλίες των μεταφορικών μέσων και τις απαιτούμενες πλάγιες μεταφορές, εκτός των ειδικών περιπτώσεων, που η μεταφορά πληρώνεται ιδιαίτερως με αντίστοιχα άρθρα του Τιμολογίου.

Ομοίως οι δαπάνες για την φορτοεκφόρτωση και μεταφορά (με την σταλία μεταφορικών μέσων) των πλεοναζόντων ή/και ακατάλληλων προϊόντων εκσκαφών και λοιπών υλικών, σε κατάλληλους χώρους απόρριψης, λαμβανομένων υπόψη των ισχυόντων Περιβαλλοντικών Όρων, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ. και τους λοιπούς όρους δημοπράτησης.

1.3 Οι δαπάνες μισθών, ημερομισθίων, υπερωριών, υπερεργασιών, ασφαλιστικών εισφορών (στο Ι.Κ.Α., σε ασφαλιστικές εταιρείες, ή σε άλλους ημεδαπούς ή/και αλλοδαπούς ασφαλιστικούς οργανισμούς κλπ.), δώρων εορτών, επιδομάτων που καθορίζονται από τις ισχύουσες εκάστοτε Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας (αδείας, οικογενειακού, θέσεως, ανθυγιεινής εργασίας, εξαιρεσίμων αργιών κλπ), νυκτερινής απασχόλησης (πλην των έργων που η εκτέλεσή τους προβλέπεται κατά τις νυκτερινές ώρες και τιμολογούνται ιδιαίτερως) κλπ, του πάσης φύσεως προσωπικού (επιστημονικού, εργατοτεχνικού όλων των ειδικοτήτων, υπαλλήλων εργοταξιακών γραφείων, οδηγών και χειριστών οχημάτων και μηχανημάτων, τεχνιτών συνεργείων κλπ.) ημεδαπού ή αλλοδαπού που απασχολείται για την κατασκευή του έργου, επί τόπου ή οπουδήποτε αλλού.

1.4 Οι δαπάνες εξασφάλισης εργοταξιακών χώρων, διαρρύθμισης αυτών, ανέγερσης γραφείων, εργαστηρίων και λοιπών εγκαταστάσεων του Αναδόχου, εξασφάλισης ύδρευσης, ηλεκτρικού ρεύματος, τηλεφωνικής σύνδεσης και

Αριθμός απόφασης: 854/2018

αποχέτευσης των εργοταξιακών εγκαταστάσεων, καθώς και λοιπών απαιτούμενων ευκολιών, σύμφωνα με τους όρους δημοπράτησης.

1.5 Οι δαπάνες λειτουργίας όλων των εργοταξιακών εγκαταστάσεων και ευκολιών και απομάκρυνσής τους μετά την περαίωση του έργου, καθώς και οι δαπάνες αποκατάστασης των χώρων κατά τρόπο αποδεκτό από την Υπηρεσία και σύμφωνα με τους εγκεκριμένους Περιβαλλοντικούς Όρους.

1.6 Οι κάθε είδους δαπάνες για την εγκατάσταση, εξοπλισμό και λειτουργία εργοταξιακού εργαστηρίου, εάν προβλέπεται, την λήψη και μεταφορά των δοκιμίων και την εκτέλεση ελέγχων και δοκιμών, είτε στο εργοταξιακό εργαστήριο ή σε κρατικό ή σε ιδιωτικό της εγκρίσεως της Υπηρεσίας, σύμφωνα με τους όρους δημοπράτησης.

1.7 Οι δαπάνες εγκατάστασης και λειτουργίας μονάδων παραγωγής προκατασκευασμένων στοιχείων, εφ' όσον προβλέπονται από τους όρους δημοπράτησης, συγκροτήματων παραγωγής θραυστών υλικών (σπαστηροτριβείο), σκυροδέματος, ασφαλομιγμάτων κλπ, στον εργοταξιακό χώρο ή εκτός αυτού.

Στις δαπάνες αυτές περιλαμβάνονται: η εξασφάλιση του απαιτούμενου χώρου, η κατασκευή των υποδομών, κτιριακών και λοιπών έργων των μονάδων, η εγκατάσταση του απαιτούμενου κατά περίπτωση εξοπλισμού, οι λειτουργικές δαπάνες πάσης φύσεως, οι φορτοεκφορτώσεις και μεταφορές των πρώτων υλών στην μονάδα και των παραγομένων προϊόντων μέχρι τις θέσεις ενσωμάτωσής τους στο Έργο, καθώς και η αποσυναρμολόγηση των εγκαταστάσεων μετά το πέρας των εργασιών, η καθαίρεση των υποδομών τους (βάσεις, τοιχία κλπ κατασκευές από σκυρόδεμα ή οποιοδήποτε άλλο υλικό) και αποκατάστασης του χώρου σε βαθμό αποδεκτό από την Υπηρεσία και σύμφωνα με τους ισχύοντες Περιβαλλοντικούς όρους. .... 1.8 Τα πάσης φύσεως ασφάλιστρα για το προσωπικό του Έργου, τις μεταφορές, τα μεταφορικά μέσα, τα μηχανήματα έργων και τις εγκαταστάσεις, καθώς και τις λοιπές ασφαλιστικές καλύψεις όπως καθορίζονται στην Ειδική Συγγραφή Υποχρεώσεων του Έργου.

1.9 Οι επιβαρύνσεις από την εκτέλεση των εργασιών υπό ταυτόχρονη διεξαγωγή της κυκλοφορίας και την λήψη των απαιτούμενων προστατευτικών μέτρων, οι δαπάνες των μέτρων προστασίας των όμορων κατασκευών των χώρων εκτέλεσης των εργασιών, της πρόληψης ατυχημάτων εργαζομένων ή

Αριθμός απόφασης: 854/2018

τρίτων, της αποφυγής βλαβών σε κινητά ή ακίνητα πράγματα τρίτων, της αποφυγής ρύπανσης ρεμάτων, ποταμών, ακτών κλπ, καθώς και οι δαπάνες των μέτρων προστασίας των έργων σε κάθε φάση της κατασκευής τους ανεξαρτήτως της εποχής του έτους (εκσκαφές, θεμελιώσεις, ικριώματα, σκυροδετήσεις κλπ) και μέχρι την οριστική παραλαβή τους.

1.10 Οι δαπάνες διεξαγωγής των ελέγχων ποιότητας και οι δαπάνες κατασκευής των πάσης φύσεως “δοκιμαστικών τμημάτων” που προβλέπονται στην Τ.Σ.Υ. και τους λοιπούς όρους δημοπράτησης (μετρήσεις, εργαστηριακοί έλεγχοι και δοκιμές, αξία υλικών, χρήση μηχανημάτων, εργασία κλπ.)

1.11 Οι δαπάνες διάθεσης, προσκόμισης και λειτουργίας του κυρίου και βοηθητικού μηχανικού εξοπλισμού και μέσων (π.χ. ικριωμάτων, εργαλείων) που απαιτούνται για την κατασκευή του έργου στο πλαίσιο του εγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος, στις οποίες περιλαμβάνονται τα μισθώματα, η μεταφορά επί τόπου, η συναρμολόγηση (όταν απαιτείται), η αποθήκευση, η φύλαξη, η ασφάλιση, οι αποδοχές οδηγών, χειριστών, βοηθών και τεχνιτών, τα καύσιμα, τα λιπαντικά και λοιπά αναλώσιμα, τα ανταλλακτικά, οι επισκευές, οι μετακινήσεις στον χώρο του έργου, οι ημεραργίες για οποιαδήποτε αιτία, οι πάσης φύσεως σταλίες και καθυστερήσεις (που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του Κυρίου του Έργου), η αποσυναρμολόγησή τους (εάν απαιτείται) και η απομάκρυνσή τους από το Έργο.

Περιλαμβάνονται επίσης οι πάσης φύσεως δαπάνες του εφεδρικού εξοπλισμού που διατηρείται σε ετοιμότητα για την αντιμετώπιση βλαβών ή για οποιαδήποτε άλλη αιτία.

1.12 Οι δαπάνες προμήθειας ή παραγωγής, φορτοεκφόρτωσης και μεταφοράς στη θέση ενσωμάτωσης και τυχόν προσωρινών αποθέσεων και επαναφορτώσεων αδρανών υλικών προέλευσης λατομείων, ορυχείων κλπ. πλην των περιπτώσεων που στα οικεία άρθρα του παρόντος Τιμολογίου αναφέρεται ρητά ότι η μεταφορά πληρώνεται ιδιαίτερα (άρθρα που επισημαίνονται με αστερίσκο [*]). Περιλαμβάνονται οι δαπάνες πλύσεως, ανάμιξης ή εμπλουτισμού των υλικών, ώστε να ανταποκρίνονται στις προβλεπόμενες από την Μελέτη του Έργου προδιαγραφές, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών περιβαλλοντικών όρων .....»

25. Επειδή, η έννοια «ασυνήθιστη χαμηλή προσφορά» δεν ορίζεται στις διατάξεις του ν. 4412/2016 αλλά ούτε και στο προϊσχύον νομικό πλαίσιο

Αριθμός απόφασης: 854/2018

περί ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Ωστόσο, έχει κριθεί ότι το ασυνήθιστα χαμηλό της προσφοράς πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τη σύνθεση της προσφοράς και με τη φύση της επίμαχης παροχής (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2016, Agriconsulting Europe κατά Επιτροπής, T 570/13, EU:T:2016:40, σκέψη 55 και απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg SA κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T 392/15, ECLI:EU:T:2017:462 σκ.83). Ειδικότερα, η έννοια περί ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς δύναται να καθορίζεται με αναφορά στην υπό ανάθεση σύμβαση, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και συνθήκες αυτής, αλλά και στο εάν τα οικονομικά στοιχεία του προσφέροντος την εμφανίζονται ως ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά οικονομικού φορέα, αναφερόμενα με συγκεκριμένο και ειδικό τρόπο, πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στην εν λόγω έννοια (πρβλ. ΕΑ ΣΤΕ 866/2008 και ΔΕφαθ 217/2013 αναφορικά με την ερμηνεία της οικείας έννοιας υπό το προΐσχυον καθεστώς ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων). Επομένως, αποδεικνύεται ειδικώς και ορισμένως με την προσκόμιση στοιχείων, μεταξύ άλλων και προσφορών με έκπτωση, σε παρόμοιους διεξαχθέντες διαγωνισμούς (89/2008 Πράξη Ελεγκτικού Συνεδρίου).

26. Επειδή, περαιτέρω, έχει κριθεί νομολογιακά, αναφορικά με την υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να ελέγχει την αξιοπιστία μιας προσφοράς, ότι απορρέει από την προηγούμενη ύπαρξη αμφιβολιών ως προς αυτήν, λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ το οποίο ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με το άρθρο 88 του ν. 4412/2016, έχει ως κύριο σκοπό να μην αποκλείεται προσφέρων από τη διαδικασία χωρίς να του έχει δοθεί η δυνατότητα να δικαιολογήσει το περιεχόμενο της προσφοράς του η οποία φαίνεται υπερβολικά χαμηλή. Συνεπώς, μόνον εφόσον προκύπτουν τέτοιες αμφιβολίες οφείλει η αρμόδια επιτροπή αξιολογήσεως να ζητήσει τις προσήκουσες διευκρινίσεις ως προς τη σύνθεση της προσφοράς, προτού, ενδεχομένως, την απορρίψει. Αντιθέτως, στην περίπτωση που μια προσφορά δεν φαίνεται υπερβολικά χαμηλή, το εν λόγω άρθρο δεν εφαρμόζεται [βλ., επ' αυτού, αναφορικά με εννοιολογικά ταυτόσημες διατάξεις με αυτές του άρθρου 69 της Οδηγίας 2014/24 τις αποφάσεις της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg SA κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T 392/15,

Αριθμός απόφασης: 854/2018

ECLI:EU:T:2017:462 σκ.85, της 6ης Ιουλίου 2005, TQ3 Travel Solutions Belgium κατά Επιτροπής, T 148/04, EU:T:2005:274, σκέψεις 49 και 50· της 11ης Μαΐου 2010, PC Ware Information Technologies κατά Επιτροπής, T 121/08, EU:T:2010:183, σκέψη 72· της 5ης Νοεμβρίου 2014, Computer Resources International (Luxembourg) κατά Επιτροπής, T 422/11, EU:T:2014:927, σκέψη 57, και της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, European Dynamics Luxembourg και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T 698/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:476, σκέψη 59].

Τέτοιες αμφιβολίες μπορεί να υφίστανται, μεταξύ άλλων, εάν προκύπτει αβεβαιότητα ως προς, το κατά πόσον ορισμένη προσφορά τηρεί τη νομοθεσία της χώρας εντός της οποίας πρέπει να παρασχεθούν οι υπηρεσίες, στον τομέα αμοιβών του προσωπικού, συνεισφοράς στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και τηρήσεως των κανόνων ασφάλειας και υγιεινής στον χώρο εργασίας ή των πωλήσεων επί ζημία (απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2015, Secolux κατά Επιτροπής, T 90/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:772, σκέψη 62).

27. Επειδή, ειδικότερα, η εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής εκτίμηση του κατά πόσον συντρέχει περίπτωση υπερβολικά χαμηλής προσφοράς διενεργείται σε δύο στάδια όπου σε ένα πρώτο στάδιο, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εκτιμήσει αν οι υποβληθείσες προσφορές «φαίνονται» ασυνήθιστα χαμηλές. Η χρήση του ρήματος «φαίνονται» σημαίνει ότι η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε μία εκ πρώτης όψεως εκτίμηση του κατά πόσον οι προσφορές είναι ασυνήθιστα χαμηλές. Ως εκ τούτου, δεν επιβάλλεται στην αναθέτουσα αρχή η υποχρέωση να προβεί αυτεπαγγέλτως σε διεξοδική ανάλυση της συνθέσεως κάθε προσφοράς προκειμένου να διαπιστώσει ότι αυτή δεν αποτελεί ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά. Δηλαδή, η αναθέτουσα αρχή οφείλει μόνο να εκτιμήσει αν οι υποβληθείσες προσφορές περιέχουν ένδειξη ικανή να δημιουργήσει την υποψία ότι ενδέχεται να είναι ασυνήθιστα χαμηλές. Αυτό ισχύει ιδίως στην περίπτωση που η προσφερόμενη τιμή σε υποβληθείσα προσφορά είναι σημαντικά χαμηλότερη από εκείνη που προσφέρεται με τις λοιπές προσφορές ή από τη συνήθη αγοραία τιμή. Αν δεν υπάρχει τέτοια ένδειξη στις υποβληθείσες προσφορές και αυτές δεν φαίνονται συνεπώς ασυνήθιστα χαμηλές, η αναθέτουσα αρχή δύναται να συνεχίσει την αξιολόγησή τους και τη διαδικασία αναθέσεως της συμβάσεως.

Αριθμός απόφασης: 854/2018

Αντιθέτως, αν υφίστανται ενδείξεις ικανές να δημιουργήσουν την υποψία στην αναθέτουσα αρχή ότι ορισμένη προσφορά ενδέχεται να είναι ασυνήθιστα χαμηλή, τότε αυτή οφείλει να προβεί, σε δεύτερο στάδιο, στον έλεγχο της συνθέσεως της προσφοράς προκειμένου να βεβαιωθεί ότι η προσφορά δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή. Όταν προβαίνει στον έλεγχο αυτό, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να παρέχει στον οικείο προσφέροντα τη δυνατότητα να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους ο ίδιος εκτιμά ότι η προσφορά του δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή (βλ. σχετικά απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg SA κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-392/15, ECLI:EU:T:2017:462 σκ.86-89).

28. Επειδή ομοίως το ΔΕΕ επεσήμανε με σαφήνεια ότι εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή πρώτον, να εντοπίσει τις ύποπτες προσφορές, δεύτερον, να παράσχει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις τη δυνατότητα να αποδείξουν τη σοβαρότητα των προσφορών τους, ζητώντας τους τις διευκρινίσεις που η αναθέτουσα αρχή κρίνει σκόπιμες, τρίτον, να εκτιμήσει τη λυσιτέλεια των εξηγήσεων που παρείχαν οι ενδιαφερόμενοι και, τέταρτον, να αποφασίσει σχετικά με το αν θα δεχθεί ή αν θα απορρίψει τις προαναφερθείσες προσφορές [βλ. συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-285/99 και C-286/99, Lombardini και Mantovani (2001) Συλλογή I-9233 σκ.55]. Σε κάθε περίπτωση, η δικαιολόγηση αυτής της δυνατότητας εκτίμησης των αναθετουσών αρχών δεν συνεπάγεται την απεριόριστη άσκηση διακριτικής ευχέρειας κατά την εκτίμηση αλλά και την ενδεχόμενη απόρριψη των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και οι αποφάσεις τους θα πρέπει να καθοδηγούνται από τις γενικές αρχές των οδηγιών για τις δημόσιες συμβάσεις και της ΣΛΕΕ και να τηρούν τις γενικές αρχές δικαίου και ιδίως την αρχή της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης. Ειδικότερα, στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων σύμφωνα με το άρθρο 18 «*Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων*» του ν. 4412/2016 (ομοίως άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να καθοδηγούνται και από την αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων και του ελεύθερου ανταγωνισμού (Βλ. Dr Albert Sanchez Graells -*Rejection of abnormally low and non-compliant tenders in EU public procurement: A comparative view on selected jurisdictions*).

Αριθμός απόφασης: 854/2018

29. Επειδή, ειδικότερα, προτού οι αναθέτουσες αρχές απορρίψουν μία προσφορά ως ασυνήθιστα χαμηλή, ζητούν εγγράφως λεπτομέρειες σχετικά με τα συστατικά στοιχεία των προσφορών που κρίνονται χρήσιμα για την εκτίμηση ή την εξακρίβωση της προφανούς ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς (βλ. C-292/07, Επιτροπή κατά Βελγίου). Ήδη με το άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, όπως ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το άρθρο 88 του ν. 4412/2016, προβλέπεται ότι οι εξηγήσεις μπορεί να αφορούν ιδίως: α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών, β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών ή την εκτέλεση του έργου, γ) την πρωτοτυπία του έργου, των αγαθών ή των υπηρεσιών που προτείνονται από τον προσφέροντα, δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89, ε) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 131, στ) το ενδεχόμενο χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου. Η ως άνω απαρίθμηση δεν είναι εξαντλητική, αλλά ούτε απλώς ενδεικτική και, συνεπώς, δεν αφήνει τις αναθέτουσες αρχές ελεύθερες να καθορίσουν ποιοι είναι οι σχετικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη πριν από την απόρριψη μιας προσφοράς που φαίνεται να είναι ασυνήθιστα χαμηλή (C-292/07 σκ. 159, και C-599/10 SAG ELV Slovensko σκ. 30). Στη συνέχεια, η αναθέτουσα αρχή λαμβάνει τη σχετική απόφαση σχετικά με την απόρριψη ή μη, στην περίπτωση δε απόρριψης προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να αιτιολογήσει την απόφαση της (βλ. άρθρο 84 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 341 παρ. 1 περ. γ του ν. 4412/2016).

Υπό αυτό το πλαίσιο το Δικαστήριο έκρινε ότι ο έλεγχος των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών «*προϋποθέτει κατ' ανάγκην την εφαρμογή μιας διαδικασίας ελέγχου των προσφορών, κατόπιν ακρόασης των ενδιαφερομένων, τις οποίες η αναθέτουσα αρχή έκρινε ως ασυνήθιστα χαμηλές, επιβάλλοντας στην αρχή αυτή την υποχρέωση, αφού έλαβε γνώση όλων των προσφορών και πριν από την απόφαση για την ανάθεση του έργου, να ζητήσει κατ' αρχάς εγγράφως διευκρινίσεις για τα στοιχεία της προσφοράς για την οποία υπάρχει η υπόνοια ότι είναι ασυνήθιστα χαμηλή τα οποία της*

Αριθμός απόφασης: 854/2018

δημιούργησαν συγκεκριμένες επιφυλάξεις και να εκτιμήσει ακολούθως την προσφορά αυτή υπό το πρίσμα των δικαιολογήσεων που παρέσχε ο συγκεκριμένος υποψήφιος σε απάντηση στο αίτημα αυτό (T-495/04 Belfass, σκ. 98 και συνεκδικασθείσες αποφάσεις C-285/99 και C-286/99 Lombardini και Mantovani σκ.51). «Συνεπώς, η ύπαρξη πραγματικού κατ' αντιπαράθεση διαλόγου, διεξαγόμενου σε εύθετο χρόνο κατά τη διαδικασία εξετάσεως των προσφορών, μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του υποψηφίου, προκειμένου να δοθεί στον τελευταίο η δυνατότητα να αποδείξει ότι η προσφορά του είναι σοβαρή, συνιστά απαίτηση των οδηγιών περί δημοσίων συμβάσεων ως προς τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, που αποσκοπεί στο να αποτραπούν αυθαίρετες εκτιμήσεις της αναθέτουσας αρχής και να διασφαλιστεί ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων» (βλ. συναφώς, προπαρατεθείσες συνεκδικασθείσες αποφάσεις C-285/99 και C-286/99 σκέψη 57 αλλά και C-599/10 σκ.29).

Περαιτέρω, στην αναθέτουσα αρχή εναπόκειται να διατυπώσει με σαφήνεια την αίτηση που απευθύνει στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους προκειμένου να τους παράσχει τη δυνατότητα να αποδείξουν κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή τη σοβαρότητα των προσφορών τους (C-599/10 σκ.31).

30. Επειδή, ωστόσο, διαφορετικά απ' ό,τι ισχύει για τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, δεν υφίσταται διάταξη η οποία να προβλέπει ρητώς την έκβαση της διαδικασίας σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή διαπιστώσει ότι η προσφορά ενός υποψηφίου είναι ανακριβής ή δεν συμφωνεί με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων (C-599/10, σκ. 35). Οι δε προσφέροντες δεν μπορούν να προσάπτουν στην αναθέτουσα αρχή την έλλειψη αιτήματος παροχής διευκρινήσεων, όταν οφείλεται σε δική τους παράλειψη να επιδείξουν τη δέουσα επιμέλεια κατά τη σύνταξη του σχετικού φακέλου, επιμέλεια η οποία άλλωστε απαιτείται από όλους τους υποψηφίους. Σε κάθε περίπτωση η αναθέτουσα αρχή, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, οφείλει να μεταχειρίζεται όλους τους υποψηφίους με όρους ισότητας και ειλικρίνειας, ώστε να μην δημιουργείται η υπόνοια ότι η αίτηση παροχής διευκρινίσεων, την οποία η εν λόγω αρχή απευθύνει κατά το πέρας της διαδικασίας επιλογής των προσφορών, δύναται, υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων της, να έχει αδικαιολόγητα ευνοϊκές ή δυσμενείς

Αριθμός απόφασης: 854/2018

συνέπειες για τον ή τους υποψηφίους τους οποίους αφορά η αίτηση αυτή (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση C-599/10 σκ.35-43).

31. Επειδή, η αρχή της ίσης μεταχείρισης και η υποχρέωση διαφάνειας αντιτίθενται επίσης σε κάθε διαπραγμάτευση μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και ενός προσφέροντος στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, πράγμα που συνεπάγεται ότι, καταρχήν, μια προσφορά δεν δύναται να τροποποιηθεί μετά την κατάθεσή της, είτε κατόπιν πρωτοβουλίας της αναθέτουσας αρχής είτε του προσφέροντος (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C 599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 36, καθώς και της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manona, C 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 31).

32. Επειδή η αναθέτουσα αρχή οφείλει κατά κανόνα να μην απορρίπτει άνευ ετέρου μία προσφορά ως ασυνήθιστα χαμηλή αλλά να δίδει στον προσφέροντα τη δυνατότητα να αποδείξει ότι η προσφορά του πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, κατόπιν έγγραφων εκ μέρους του εξηγήσεων και διενέργειας πραγματικού και κατ' αντιπαράθεση διαλόγου, διεξαγόμενου σε εύθετο χρόνο κατά τη διαδικασία εξετάσεως των προσφορών. Τούτο, όμως, ουδόλως σημαίνει ότι ο προσφέρων έχει κάποιο ρόλο οιονεί συναπόφασης ή συνδιαπραγματεύεται στην παραπάνω αξιολογική διαδικασία, ούτε ότι είναι ελεύθερος να μην προσκομίζει τίποτα ή να προσκομίζει όλως ελλιπή ή αόριστα ή και αντιφατικά στοιχεία και δη σε σχέση με τα κρίσιμα ζητήματα που σχετίζονται με το δικαιολογήσιμο της προσφοράς του, όπως αυτά περί τήρησης των κανόνων περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου. Και αυτό, διότι, άλλως και η διαδικασία θα καθυστερούσε υπέρμετρα και ο προσφέρων θα αποκτούσε ενδεχομένως άνιση και πλεονεκτική θέση έναντι των λοιπών προσφερόντων. (βλ. σχετικά ΑΕΠΠ 235/2018 σκ.5). Ωστόσο, ως προαναφέρθηκε, στην αναθέτουσα αρχή εναπόκειται να διατυπώσει με σαφήνεια την αίτηση που απευθύνει στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους προκειμένου να τους παράσχει τη δυνατότητα να αποδείξουν κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή τη σοβαρότητα των προσφορών τους (C-599/10 σκ.31).

33. Επειδή, από τη λεκτική διατύπωση της παρ. 1 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016 περί ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, προκύπτει, όπως προαναφέρθηκε, ότι η διοίκηση έχει διακριτική ευχέρεια ως προς την κρίση

Αριθμός απόφασης: 854/2018

περί του εάν μία προσφορά «φαίνεται» να εντάσσεται στις διατάξεις του εν λόγω άρθρου, όπου σε περίπτωση καταφατικής κρίσης, «απαιτεί» από τον οικονομικό φορέα να εξηγήσει την τιμή ή το κόστος που προτείνει στην προσφορά του, εντός αποκλειστικής προθεσμίας, κατά ανώτατο όριο δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής. Εξυπακούεται ότι στο πλαίσιο της ανωτέρω κλήσης της αναθέτουσας αρχής τόσο οι αιτούμενες εξηγήσεις εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής όσο και οι παρεχόμενες εξηγήσεις εκ μέρους του οικονομικού φορέα δεν επιτρέπεται να οδηγήσουν σε ουσιώδη τροποποίηση του περιεχομένου της υποβληθείσας προσφοράς (Δ. Ράικος, Ε. Βλάχου, Ε.Σαββίδη Βιβλίο 1 «*Δημόσιες Συμβάσεις Ν.4412/2016, ερμηνεία κατ' άρθρο*», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2018, παρ. 38 σελ.868). Σε περίπτωση δε που από τις παρεχόμενες διευκρινήσεις δεν εξηγούνται ικανοποιητικά κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής οι παρεχόμενες τιμές, η διοίκηση έχει τη διακριτική ευχέρεια να απορρίψει την οικεία προσφορά αλλά δέσμια αρμοδιότητα προς τούτο, εφόσον διαπιστωθεί ότι η ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά οφείλεται σε παράβαση των υποχρεώσεων της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016. Εν προκειμένω, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, επαληθεύοντας τα στοιχεία της υποβληθείσας προσφοράς με βάση την αιτιολόγηση που υποβλήθηκε, να αποφασίσει αιτιολογημένα αν θα δεχθεί ή θα απορρίψει την προσφορά, προσδιορίζοντας κατά τρόπο συγκεκριμένο, σε περίπτωση απόρριψης της προσφοράς, τα σημεία της αιτιολόγησης τα οποία κρίνει ανακριβή ή ανεπαρκή (πρβλ. ΔΕφΠατρών Ν8/2018 σκ.11, Ε.Α. 841/2010, 45, 866, 1208/2008, 867/2006).

34.Επειδή, η αιτιολογία είναι, γενικά, η αναφορά των κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν την έκδοση της διοικητικής πράξης και της ερμηνείας τους, της διαπίστωσης ότι συντρέχουν οι πραγματικές και νομικές καταστάσεις ενόψει των οποίων επιβάλλεται ή επιτρέπεται η έκδοση της πράξης κατ' εφαρμογή των κανόνων αυτών, τη διαπίστωση της συνδρομής και την εκτίμηση των σχετικών πραγματικών περιστατικών, καθώς και των σκέψεων του διοικητικού οργάνου που οδήγησαν στην έκδοση ή την άρνηση της έκδοσης της διοικητικής πράξης (βλ. σχετικά <https://www.prevedourou.gr>).

Σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, το οποίο συμπυκνώνει στη διατύπωσή του την προϋπάρχουσα, μακρά

Αριθμός απόφασης: 854/2018

νομολογιακή παράδοση σχετικά με το ζήτημα, η αιτιολογία πρέπει να είναι σαφής, ειδική και επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου. Η αιτιολογία είναι σαφής όταν καταγράφονται με διαυγή τρόπο οι σκέψεις του διοικητικού οργάνου, με τη χρήση των κατάλληλων διατυπώσεων επί τη βάση των κανόνων της νεοελληνικής γλώσσας σε επίπεδο γραμματικής και συντακτικού (λεκτική λειτουργία). Στη διοικητική πράξη πρέπει να γίνεται μνεία συγκεκριμένων στοιχείων που στηρίζουν το συμπέρασμά της (ορισμένος χαρακτήρα της αιτιολογίας, ΣτΕ 3692/2001, 4223/2000). Δεν πρέπει να περιορίζεται στην επανάληψη στερεότυπων εκφράσεων που προέρχονται από τον νόμο που διέπει την υπόθεση (ΣτΕ 2584/2001) ούτε να στηρίζεται σε αντιφατικά στοιχεία (ΣτΕ 941/1989, Ολ 3158/1976).

Η αιτιολογία είναι ειδική όταν δεν είναι γενική και αόριστη, όταν, δηλαδή, όλα τα στοιχεία της αναφέρονται στη συγκεκριμένη περίπτωση που ρυθμίζεται με την πράξη. Πρόσθετα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ειδικότητας σε σχέση με τη σαφήνεια εντοπίζονται όταν ανακύπτει η ανάγκη να διατυπώσει το διοικητικό όργανο πρόσθετες σκέψεις. Επομένως, στοιχεία της αιτιολογίας αποτελούν το νόμιμο έρεισμα της πράξης, δηλαδή, η αναφορά των απρόσωπων κανόνων δικαίου που προβλέπουν την έκδοσή της, η τυχόν ερμηνεία τους, οι νόμιμες προϋποθέσεις που έχουν διαπιστωθεί, η ουσιαστική εκτίμηση των πραγματικών καταστάσεων, ο τυχόν απαιτούμενος νομικός χαρακτηρισμός τους καθώς και τα κριτήρια και οι σκέψεις του διοικητικού οργάνου σχετικά με την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας. Μόνο στην περίπτωση διαπίστωσης έλλειψης των ως άνω στοιχείων, η προσβαλλόμενη απόφαση θα ήταν αναιτιολόγητη ή δεν θα είχε νόμιμη αιτιολογία (βλ. Ε. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟ, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμ. 2, 13η έκδ., ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, αριθμ. 516-518). Πράξη, δε, που δεν έχει εξετάσει ουσιώδη ισχυρισμό που υποβλήθηκε είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη (ΣτΕ 2418/1976, 1061/1981).

Σε κάθε περίπτωση, με την αιτιολογία η Διοίκηση αποδεικνύει ότι είναι αμερόληπτη και χρηστή και ότι τηρεί την αρχή της νομιμότητας ενώ παράλληλα παρέχεται στους μεν ενδιαφερομένους η δυνατότητα να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, στον δε δικαστή να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχο, συμβάλλοντας στη διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά ΕΤΕπ,

Αριθμός απόφασης: 854/2018

T-461/08, EU:T:2011:494, σκέψη 122, και αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2003, Strabag Benelux κατά Συμβουλίου, T-183/00, EU:T:2003:36, σκέψη 55, της 24ης Απριλίου 2013, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-32/08, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:213, σκέψη 37, και της 28ης Ιουνίου 2016, AF Steelcase κατά EUIPO, T-652/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:370, σκέψη 43).

35.Επειδή, περαιτέρω, η υποχρέωση διαφάνειας έχει μεταξύ άλλων ως σκοπό να αποκλείσει τον κίνδυνο αυθαιρεσίας εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής (βλ., C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 25 και απόφαση SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και ο σκοπός αυτός δεν θα επιτυγχανόταν αν η αναθέτουσα αρχή μπορούσε να μην εφαρμόσει τους όρους στους οποίους η ίδια υποβλήθηκε (βλ., C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 27).

36. Επειδή, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά από τη νομολογία, η Διακήρυξη του διαγωνισμού αποτελεί κανονιστική πράξη, η οποία διέπει το διαγωνισμό και δεσμεύει τόσο την αναθέτουσα αρχή, η οποία διενεργεί αυτόν (ΕΣ Πράξεις VI Τμήματος 78/2007,19/2005,31/2003), όσο και τους διαγωνιζόμενους. Η δε παράβαση των διατάξεων (όρων) αυτής, οδηγεί σε ακυρότητα των εγκριτικών πράξεων του αποτελέσματος του διαγωνισμού και των κατακυρωτικών αυτού πράξεων (ΟΛΣΤΕ 2137/1993). Κατά συνέπεια, τυχόν παράβαση ουσιώδους όρου της διακήρυξης, είτε κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού, είτε κατά τη συνομολόγηση της σύμβασης, καθιστά μη νόμιμη τη σχετική διαδικασία (ΕΣ Πράξη VI Τμήματος 78/2007).

37.Επειδή, ως προεκτέθηκε, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η αναθέτουσα αρχή ενήργησε μη νόμιμα και προέβη σε εσφαλμένη αξιολόγηση των εμπροθέσμως παρασχεθεισών από μέρους του εξηγήσεων, χωρίς να βρίσκεται σε οποιαδήποτε συνεννόηση μαζί του καίτοι αιτήθηκε ρητώς και εγγράφως να παραστεί κατά την αξιολόγηση παρασχεθεισών πληροφοριών προκειμένου να προσκομίσει ενώπιον της οικονομικής επιτροπής τα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων βασιζόταν η προσφορά του και κυρίως τις προσφορές των προμηθευτών του, με βάση τις οποίες συντάχθηκε η οικονομική προσφορά μας. Η δε αναθέτουσα αρχή, ως ισχυρίζεται ο προσφεύγων και μάλιστα ουδείς αμφισβητεί, ουδέποτε τον κάλεσε

Αριθμός απόφασης: 854/2018

προκειμένου να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία αποδεικνύονται τα οικονομικά στοιχεία της προσφοράς του ούτε τον κάλεσε να παρασταθεί και να εκθέσει τις απόψεις του, κατά την συνεδρίαση της στην οποία αξιολογήθηκε η προσφορά του. Κατά συνέπεια, κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, η επίδικη αξιολόγηση των εκ μέρους του παρεχόμενων στοιχείων, έγινε κατά παράβαση των οριζόμενων στο άρθρο 88 και κατά συνέπεια αυτή είναι μη νόμιμη. Επιπροσθέτως, ισχυρίζεται ότι είναι εσφαλμένη η απόρριψη της προσφοράς του ως ασυνήθιστα χαμηλής και η προσβαλλόμενη πράξη θα πρέπει να ακυρωθεί, άλλως να μεταρρυθμιστεί, κατά το μέρος που αυτή απορρίπτει την προσφορά του με την συγκεκριμένη αιτιολογία. Η δε αναθέτουσα αρχή ρητά αναγράφει στην προσβαλλόμενη ότι το κόστος των εργασιών που αναφέρονται στον πίνακα που υποβλήθηκε από τον οικονομικό φορέα με τις παρεχόμενες εξηγήσεις του ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96€ και αφορά στην εκτέλεση των εργασιών που προμετρήθηκαν εκ μέρους της, ωστόσο το ποσό που αφορά στο Σύνολο Δαπάνης του Έργου ως αναγράφεται στο εκ μέρους του υποβληθέν στις 20.06.2018 έγγραφο, είναι μεγαλύτερο από το ποσό των 180.477,25€ που αποτελεί την προσφορά του αναδόχου προ της δαπάνης απροβλέπτων, για την εκτέλεση του έργου, επίσης δεν περιλαμβάνονται οκτώ εργασίες αρχικού προϋπολογισμού 3.211,50€ (με την προσφερθείσα έκπτωση 706,53€). Επίσης, αναφορικά με το εργατικό δυναμικό, η αναθέτουσα αρχή ισχυρίζεται ότι η δαπάνη αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών ανέρχεται σε 6.000 ευρώ ενώ ο προσφεύγων δήλωσε ότι ανέρχεται στο ποσό των 5.000€ χωρίς να αναφέρει, ούτε τον αριθμό, ούτε τις ειδικότητες του εργατοτεχνικού προσωπικού που θα απαιτηθεί για την ολοκλήρωση του έργου, ούτε το χρονικό διάστημα απασχόλησής του, ή να προσκομίζει οργανόγραμμα και χρονοδιάγραμμα. Αναφορικά με τις κρατήσεις ομοίως υφίσταται απόκλιση και ότι ο προσφεύγων δεν αναφέρει έξοδα όπως έκδοσης εγγυητικών επιστολών κλπ και ότι άλλο απαιτείται για την κατασκευή του έργου που δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν από την Επιτροπή Διαγωνισμού. Λόγω των ανωτέρω, η επιτροπή διαγωνισμού θεώρησε ανεπαρκή την αιτιολόγηση που υποβλήθηκε και μη τεκμηριωμένη, ομοίως ελλιπή και με υπολογιστικά σφάλματα, καθόσον δεν έχουν υπολογισθεί ορθά και πλήρως, από τον προσφέροντα όλα τα πραγματικά έξοδά του, υποβλήθηκαν γενικά και μη

Αριθμός απόφασης: 854/2018

λεπτομερή στοιχεία για την εκτέλεση του έργου, χωρίς να υποβληθεί οργανόγραμμα και χρονοδιάγραμμα (από τα οποία θα προέκυπταν δεδομένα για το εργατοτεχνικό προσωπικό). Περαιτέρω με τις απόψεις της, οι οποίες αποτελούν συμπληρωματική αιτιολογία κατά τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 365 του ν. 4412/2016, η αναθέτουσα αρχή ισχυρίζεται ότι οι εργασίες που αναφέρονται στην υποβληθείσα αιτιολόγηση θα εκτελεσθούν με ζημία 8.215,71 ευρώ. Εντέλει, ο προσφεύγων δεν προσκόμισε οποιοδήποτε έξοδο επηρεάζει το πραγματικό κόστος του έργου για τον ανάδοχο, ήτοι τον υπολογισμό του τελικού κέρδους του προσφέροντα, προκειμένου να υποβάλει την οικονομική προσφορά του.

38. Επειδή, εν προκειμένω, ο προσφεύγων με τις εκ μέρους του εμπροθέσμως παρεχόμενες διευκρινήσεις ως προς την φαινόμενη ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά του, ανέφερε ότι η αιτιολόγηση που υποβάλει στηρίζεται :

α) στη συλλογική σύμβαση εργασίας από την οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων καθώς και οι ασφαλιστικές εισφορές τους,
β) στο ότι στην επιχείρησή του δεν χορηγείται καμία κρατική ενίσχυση,
γ) στην αναγραφή των οικονομικών στοιχείων της κατασκευής, αναλύοντας αυτά (αριθμητικά μόνο) και αναγράφοντας ότι βασίζονται σε προσφορές για τα υλικά και την εκμίσθωση μηχανημάτων που πρόκειται να χρησιμοποιήσει για την εκτέλεση του έργου.

Επιπλέον, ο προσφεύγων δήλωσε ότι *«Η δαπάνη των εργασιών που είναι σύμφωνα με τις ποσότητες του προϋπολογισμού για προαναφερόμενο έργο ανέρχεται στο ποσό των 188.692,96 €», «για το εργατικό δυναμικό η δαπάνη αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών ανέρχεται στο ποσό των 5.000,00 €», «Η δαπάνη διάφορων κρατήσεων ανέρχεται στο ποσό των 1.259,00 €. Άρα το σύνολο της δαπάνης του έργου ανέρχεται στο ποσό των 194.951,96 € το οποίο είναι μικρότερο του ποσού των 215.851,58 € που είναι το ποσό της οικονομικής προσφοράς μου προσθέτοντας και το παρακρατηθέντα φόρο 3% (194.951,96 < 215.851,58). Ζητώ να παραστώ κατά την αξιολόγηση των παραπάνω πληροφοριών προκειμένου να σας προσκομίσω τα ανάλογα αποδεικτικά στοιχεία».* Ωστόσο, όπως προκύπτει από το φάκελο του διαγωνισμού ο προσφεύγων αιτείται να παρευρεθεί για να προσκομίσει αποδεικτικά *«των παραπάνω πληροφοριών»*, στις οποίες και δεν

Αριθμός απόφασης: 854/2018

συμπεριλαμβάνονται τμήματα του προϋπολογισμού δημοπράτησης που αποτελεί συμβατικό έγγραφο του, ως βασίμως ισχυρίζεται η αναθέτουσα αρχή με τις απόψεις της (ήτοι 1. Σιδηρό δομικό πλέγμα 2. Μόνωση με διπλή ασφαλτική στρώση 3. Σφράγιση οριζόντιων αρμών 4. Σφράγιση κατακόρυφων αρμών 5. Πλήρωση διακένων αρμών 6. Στεγάνωση αρμού 7. Γεωύφασμα διαχωρισμού 8. Κατασκευή φατνών). Ο προσφεύγων για τις εν λόγω εργασίες αναφέρει ότι *«το κόστος των εν λόγω εργασιών είναι κυριολεκτικά αμελητέο και δεν επηρεάζει ουσιωδώς το κόστος δαπάνης του έργου»*. Επομένως, προκύπτει με σαφήνεια από τον οικείο φάκελο και τις εκ μέρους του προσφεύγοντος υποβληθείσες εξηγήσεις, γεγονός το οποίο εξάλλου και ο ίδιος δεν αμφισβητεί, ότι δεν συμπεριέλαβε στην προσφορά του τα κόστη των ανωτέρω εργασιών, τα οποία όμως ρητά περιλαμβάνονταν στα έγγραφα της σύμβασης (βλ. σκέψη 24 της παρούσας, Προϋπολογισμός, Τιμολόγιο Μελέτης) και δεν ενσωματώνονται, όλες οι δαπάνες που προκύπτουν από τις τεχνικές πτυχές της προσφοράς.

39.Επειδή, περαιτέρω, από τα στοιχεία του φακέλου, προκύπτει ότι υφίστανται διαφοροποιήσεις μεταξύ των ποσών της εκ μέρους του προσφεύγοντος υποβληθείσας προσφοράς -όπου ως προς Σύνολο Κόστους Εργασιών δηλώνεται το ποσό των 152.946,82€ (εν προκειμένω διευκρινίζεται ότι η αναθέτουσα αρχή συγχέει το συνολικό κόστος εργασιών με το σύνολο δαπάνης του έργου όπου στην εκ μέρους του προσφεύγοντος προσφορά δηλώθηκε ως σύνολο κόστους εργασιών το ποσό των 152.946,82€ και όχι των 180.477,25€), ως Σύνολο Δαπάνης του Έργου δηλώνεται το ποσό των 180.477,25€ (συμπεριλαμβανομένων Γενικών Εξόδων και Οφέλους Εργολάβου)- και των ποσών που παρασχέθηκαν με τις εξηγήσεις του προσφεύγοντος -όπου το ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΔΑΠΑΝΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ανέρχεται σε 188.692,96€, στο οποίο σημειωτέον δεν προκύπτει ότι συμπεριλαμβάνονται τα Γενικά Έξοδα (ΓΕ) και το Όφελος Εργολάβου (Ο.Ε) αλλά και μέρος των εργασιών. Επομένως, ο προσφεύγων με τις εξηγήσεις του παρείχε στοιχεία τα οποία αποκλίνουν και μάλιστα ουσιωδώς από τα εκ μέρους του δηλωθέντα στην υποβληθείσα εκ μέρους του προσφορά.

40. Επειδή ο προσφεύγων ισχυρίζεται, επίσης, ότι η αναθέτουσα αρχή όφειλε να τον καλέσει προκειμένου να προσκομίσει τα οικεία αποδεικτικά

Αριθμός απόφασης: 854/2018

στοιχεία, από τα οποία αποδεικνύονται τα οικονομικά στοιχεία της προσφορά του, ομοίως ότι δεν τον κάλεσε να παραστεί ενώπιον της για να παράσχει τις σχετικές εξηγήσεις και τούτο κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 88 παρ. 3.

41. Επειδή, η γενική αρχή της ίσης μεταχείρισης διέπει παγίως το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων και κατοχυρώνεται με το άρθρο 18 του ν. 4412/2016 (ομοίως άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), εφαρμόζεται δε υποχρεωτικά από τις αναθέτουσες αρχές τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας (ομοίως βάσει του άρθρου 18 του εν λόγω νόμου). Περαιτέρω, από τις εν λόγω αρχές δεν εξαιρείται η εφαρμογή του άρθρου 88 βάσει του οποίου η αναθέτουσα αρχή κατά ρητή επιταγή του, απαιτεί την εκ μέρους του προσφέροντα παροχή εξηγήσεων για την εμφανιζόμενη ως ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά του και στη συνέχεια αξιολογεί τις παρεχόμενες εκ μέρους του πληροφορίες, σε συνεννόηση μαζί του.

42. Επειδή, ωστόσο, σε συνέχεια όσων αναφέρθηκαν, βάσει των στοιχείων του φακέλου, εάν ήθελε υποτεθεί ότι η αναθέτουσα αρχή όφειλε να τον καλέσει ενώπιον της και σε αυτή την περίπτωση, ήτοι όταν ξεκάθαρα προκύπτει ότι υφίσταται διαφοροποίηση του αρχικώς υποβληθέντος κόστους με το κόστος εξηγήσεων (βλ. σκέψη 39), τότε ο προσφεύγων θα αποκτούσε άνιση και πλεονεκτική θέση έναντι των λοιπών και επόμενων στη σειρά μειοδοσίας προσφερόντων κατά παράβαση του οικείου νομικού πλαισίου που διέπει το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων και εν προκειμένω, της αρχής της ίσης μεταχείρισης του άρθρου 18 του ν. 4412/2016, δια της αποδοχής της αναθέτουσας αρχής της τροποποίησης της ήδη υποβληθείσας εκ μέρους του προσφοράς η οποία και δεν επιτρέπεται (βλ. σκέψη 31 και 33 της παρούσας). Συνεπώς, εν προκειμένω, ορθώς η αναθέτουσα αρχή δεν κάλεσε τον προσφεύγοντα να παραστεί ενώπιον της, παρά τους περί του αντιθέτου ισχυρισμούς του προσφεύγοντος ο οποίος από πλευράς του ορθώς μεν ισχυρίζεται ότι το άρθρο 88 προϋποθέτει την μεταξύ αναθέτουσας αρχής και προσφέροντα συνεννόηση προ της οριστικής κρίσης αυτής περί της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς και τυχόν αποδοχής της, πλην όμως η εφαρμογή του προϋποθέτει ομοίως την μη τροποποίηση της εκ μέρους του προσφέροντος υποβληθείσας προσφοράς, γεγονός που δεν συντρέχει εν προκειμένω.

Αριθμός απόφασης: 854/2018

43.Επειδή σε συνέχεια των ανωτέρω οι διαπιστωθείσες πλημμέλειες στην προσφορά του προσφεύγοντος, ως αυτή διευκρινίσθηκε, παρέχουν διαφορετικό από το επικαλούμενο από την αναθέτουσα αρχή νόμιμο έρεισμα για την απόρριψη της προσφοράς του η οποία, ως εκ τούτου, δεν δύναται να απορριφθεί ως ασυνήθιστα χαμηλή. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η ίδια η αναθέτουσα αρχή παρόλο που αναφέρθηκε στην ενεργοποίηση του άρθρου 88 του ν. 4412/2016, ουδόλως προέβη, ως όφειλε, στη διατύπωση σαφών ερωτημάτων στην αίτηση που απεύθυνε στον προσφεύγοντα, προκειμένου να του παράσχει τη δυνατότητα να αποδείξει κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή τη σοβαρότητα της προσφοράς του (βλ. σκέψης 29 της παρούσας). Εν τέλει, η αναθέτουσα αρχή αιτιολόγησε την προσβαλλόμενη περιλαμβάνοντας στοιχεία ή επικαλούμενη ακριβέστερα την έλλειψη τους, που ουδόλως εξειδίκευσε ως αναγκαία προς προσκόμιση στο οικείο έγγραφο της περί παροχής εξηγήσεων (βλ. ΔΕΦ Πατρών Ν8/2018), όπως τον υπολογισμό κρατήσεων, μορφότυπους, κόστη εγγυητικών κλπ. Αναμφισβήτητα, ωστόσο υφίστανται αντιφάσεις στην προσφορά του προσφεύγοντος και τροποποίηση της εκ μέρους του υποβληθείσας προσφοράς με τις παρεχόμενες εκ μέρους του εξηγήσεις αλλά και εκ μέρους του ανεπικαίρως προβαλλόμενους ισχυρισμούς, όπως, ενδεικτικά, ο ισχυρισμός της υπερδιόγκωσης των προμετρήσεων εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής. Επομένως, παρέλκει η εξέταση των εκατέρωθεν προβαλλόμενων ισχυρισμών επί του ζητήματος της υποβολής ή μη ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς.

44. Επειδή, όπως παγίως έχει κριθεί από τη νομολογία, αν και η αιτιολογία έχει πλημμέλειες εντούτοις η πράξη είναι νόμιμη με άλλη αιτιολογία, το κύρος της πράξης δεν πάσχει ακυρότητα (ΣτΕ 2239/1970, 4698/1988) εφόσον ορθώς απορρίφθηκε η προσφορά του προσφεύγοντος, ήτοι και με την ορθή αιτιολογία η προσβαλλόμενη είναι ορθή ως προς το διατακτικό της (βλ. Μ. ΠΙΚΡΑΜΕΝΟΣ, *Η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων και ο ακυρωτικός δικαστικός έλεγχος*, εκδ. Σάκκουλα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012, σελ. 344 επόμε.).

45.Επειδή, σε συνέχεια του συνόλου των ανωτέρω, ορθώς η αναθέτουσα αρχή, αν και με εσφαλμένη νομική βάση και πλημμελή αιτιολογία, αποφάσισε την απόρριψη της προσφοράς του προσφεύγοντος.

Αριθμός απόφασης: 854/2018

46. Επειδή, λόγω της φύσης της προσφυγής, που εντάσσεται στο πλέγμα των ενδικοφανών προσφυγών, καθίσταται δυνατή και η κατ' ουσίαν επανεξέταση της υπόθεσης, δηλαδή η νέα έρευνα και η διαφορετική εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών (ΣτΕ 2971/1989), αν και η ΑΕΠΠ διαθέτει μόνο ακυρωτική εξουσία σε αντίθεση με τον κανόνα των προδικαστικών προσφυγών όπου το αρμόδιο όργανο προς το οποίο ασκείται μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την πράξη ή να την τροποποιήσει για λόγους ουσίας (Επαμεινώνδας Π. Σπηλιωτόπουλος, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Τόμος 1, 15η Έκδοση, 2017, σελ 229) .

47. Επειδή, ειδικότερα, ως έχει κριθεί, η ΑΕΠΠ, δεν έχει εξουσία να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη ή να προβεί η ίδια στην οφειλόμενη ενέργεια, καθ' υποκατάσταση της αναθέτουσας αρχής (βλ. ΕΑ ΣτΕ 54/2018, σκέψη 8 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επομένως, το αίτημα του προσφεύγοντος αναφορικά με την μεταρρύθμιση της προσβαλλόμενης, ασκείται απαραδέκτως και τούτο διότι η ΑΕΠΠ έχει αρμοδιότητα ολικής ή μερικής ακύρωσης της προσβαλλόμενης πράξης κατά τα αναγραφόμενα στην παρ.2 του άρθρου 367 του ν.4412/2016 (ΕΑ ΣτΕ 54/2018) η οποία δεν εξικνείται έως την τροποποίηση αυτής.

48.Επειδή σε συνέχεια των ανωτέρω δοθέντος ότι η απόρριψη της προσφοράς του προσφεύγοντος εχώρησε νομίμως δεν δύνανται νομίμως να γίνουν δεκτά τα αιτήματα του προσφεύγοντος που προϋποθέτουν την ακύρωση της προσβαλλόμενης.

49. Επειδή γίνεται δεκτή η εισήγηση.

50.Επειδή κατόπιν των ανωτέρω η υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

51. Επειδή, ύστερα από την προηγούμενη σκέψη, πρέπει να καταπέσει το παράβολο που κατέθεσε ο προσφεύγων.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την προδικαστική προσφυγή.

Ορίζει την κατάπτωση του παραβόλου.

Αριθμός απόφασης: 854/2018

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε την 25-09-2018 και εκδόθηκε στις 15-10-2018 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

Η Πρόεδρος

Ειρήνη Ε. Αψοκάρδου

Η Γραμματέας

Μαρία Μανώλογλου